

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ**

**OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇOCUK
İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI
VE ÖZ-YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sefa ÖZMEN

**Dr. Öğretim Üyesi Serkan Volkan SARI
Danışman**

**RİZE
2020**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı'nda Sefa ÖZMEN tarafından hazırlanan *Okul Yöneticilerinin Çocuk İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumları ve Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* başlıklı bu çalışma, 23.06.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Serkan Volkan SARI

Kabul/Red

Üye: Doç. Dr. Cem TUNA

Kabul/Red

Üye: Doç. Dr. Vesile OKTAN

Kabul/Red

....../....../2020

İmza

Doç. Dr. Ahmet YANIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim./....../2020

Sefa ÖZMEN

ÖN SÖZ

Tarih boyunca farklı kültür ve çağlarda kötü muameleye maruz kaldığı bilinen çocukların, günümüzde sağlık, eğitim, güvenlik gibi haklarını korumak adına pek çok yasal düzenleme ve akademik çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Okul Yöneticilerinin Çocuk İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumları ve Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı bu çalışmanın da alan yazına önemli bir katkı yapacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesindeki katkı ve desteklerinden dolayı kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Serkan Volkan SARI' ya teşekkürlerimi sunarım.

Akademik becerilerimin gelişmesinde doğrudan veya dolaylı katkıları olan, fikirleri ve yönlendirmeleri ile ufkumu genişleten, değerli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Fazilet TAŞDEMİR'e, Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Hayri KUĞUOĞLU'na Doç. Dr. Ali Faruk YAYLACI'ya, ve Doç. Dr. Enes GÖK'e, teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte göstermiş olduğu anlayış, destek ve çalışma saatlerimde sağladığı kolaylık münasebeti ile değerli okul müdürüm Vahap YILDIZ'a, her zaman desteklerini hissettiğim kıymetli mesai arkadaşlarım Abdullah BAŞ'a, İsmail ŞİMŞEK'e ve Bahar TÜTÜNCÜ'ye teşekkür ederim.

Doğduğum andan bu güne, desteğini ve sevgisini esirgemeyen annem ve babama, her zaman en iyi arkadaşlarım olan kardeşlerime, merhameti, anlayışı ve sabrı ile desteğini esirgemeyen sevgili eşim Züleyha MERCAN ÖZMEN'e ve bana en güzel duyguyu tattıran kızım Asya ÖZMEN'e teşekkürden çok daha fazlasını borçluyum.

Sefa ÖZMEN

RİZE 2020

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN	3
ÖNSÖZ	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET.....	9
ABSTRACT.....	10
KISALTMALAR.....	11
TABLO LİSTESİ.....	12
GİRİŞ.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI.....	19
1.1.1. Çocuk Cinsel İstismarının Tanısal Ölçütleri.....	20
1.1.1.1. Rıza Ölçütü.....	20
1.1.1.2. Yaş Farkı Ölçütü	20
1.1.1.3. Yöntem Ölçütü	20
1.1.1.4. Yasal Ölçüt	21
1.1.2. Aile İçi Cinsel İstismar: Ensest.....	21
1.1.3. Pedofili.....	22
1.1.4. Cinsel İstismar Şekilleri.....	24
1.1.4.1. Dokunmanın Olmadığı Cinsel İstismar Eylemleri	24
1.1.4.1.1. Cinsel İçerikli Konuşma	24
1.1.4.1.2. Teşhircilik.....	24
1.1.4.1.3. Röntgencilik.....	24
1.1.4.2. Dokunmanın Olduğu Cinsel İstismar Eylemleri	25
1.1.4.3. Oral-Genital Cinsel İstismar.....	25
1.1.4.4. İnterfemoral Cinsel İstismar	25

1.1.4.5.	Cinsel Penetrasyon	25
1.1.4.6.	Cinsel Sömürü	25
1.1.5.	Çocuk Cinsel İstismarın Olası Belirtileri	26
1.1.5.1.	Bedensel Belirtiler	26
1.1.5.2.	Genel Değişiklikler	26
1.1.6.	Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri	27
1.1.6.1.	Cinsellik Üzerine Etkileri	27
1.1.6.2.	Duygusal Etkileri	27
1.1.6.3.	Davranışsal Etkileri	28
1.1.6.4.	Ruhsal Yaşama Etkileri	28
1.1.7.	Çocuk Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Çalışmalar	29
1.1.8.	Çocuk Cinsel İstismarını Bildirim Yükümlülüğü	29
1.1.9.	Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar İle İlgili Yapılan Araştırmalar	30
1.1.9.1.	Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	31
1.1.9.2.	Dünya’da Yapılan Araştırmalar	34
1.2.	ÖZ-YETERLİK (SELF-EFFİCACY)	36
1.2.1.	Sosyal Biliş Kuramı ve Öz-Yeterlik Algısı	36
1.2.2.	Öz-Yeterlik Algısının Kaynakları	37
1.2.2.1.	Başarılı Performans	37
1.2.2.2.	Dolaylı Deneyimler	38
1.2.2.3.	Sözel İkna	38
1.2.2.4.	Fizyolojik ve Duygusal Durumlar	39
1.2.3.	Öz-Yeterlik Algısının Psikolojik Süreçler Üzerindeki Etkileri	39
1.2.3.1.	Bilişsel Süreçler	39
1.2.3.2.	Motivasyonel Süreçler	39
1.2.3.3.	Duyuşsal Süreçler	40
1.2.3.4.	Seçim Süreçleri	40
1.2.4.	Öz-Yeterlik Algısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar	40
1.2.4.1.	Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	41
1.2.4.2.	Dünya’da Yapılan Araştırmalar	44

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	47
2.2. ARAŞTIRMA GRUBU	47
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	48
2.3.1. Demografik Bilgi Formu	48
2.3.2. Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği	48
2.3.3. Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği	49
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. KATILIMCILARA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER.....	51
3.2. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖZ-YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	52
3.3. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖZ-YETERLİK ALGILARININ ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ	53
3.4. OKUL YÖNETİCİLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	54
3.5. OKUL YÖNETİCİLERİNİN HİZMET İÇİ EĞİTİM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	55
3.6. OKUL YÖNETİCİLERİNİN HİZMET ÖNCESİ EĞİTİM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	56
3.7. OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL TÜRÜ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	57

3.8. OKUL YÖNETİCİLERİNİN EĞİTİM DURUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	58
3.9. OKUL YÖNETİCİLERİNİN MESLEKİ KIDEM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	59
3.10. OKUL YÖNETİCİLERİNİN YÖNETİCİLİK KIDEMİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ	60
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	62
KAYNAKÇA	68
EKLER	75
Ek-1: Araştırma İzni	76
Ek-2: Demografik Bilgi Formu	77
Ek-3: Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği	78
Ek-4: Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği	79
Ek-5: Ölçek Kullanım İzni.....	80
ÖZ GEÇMİŞ	81

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serkan Volkan SARI

Hazırlayan: Sefa ÖZMEN

Yıl: 2020

Sayfa Sayısı: 81

ÖZET

OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇOCUK İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖZ-YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde yürütülmüş olup araştırma örneklemini, Rize ilinde bulunan ve çeşitli kademedede görev yapan 205 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği ve Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ile öz-yeterlik algıları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca öz-yeterlik algılarının okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İhmal, Cinsel İstismar, Öz-Yeterlik, Okul Yöneticisi

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Educational Sciences

Thesis Type: Master's Thesis

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Serkan Volkan SARI

Author: Sefa ÖZMEN

Year: 2020

Pages: 81

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATORS 'ATTITUDES TOWARDS REPORTING CHILD ABUSE AND SELF-EFFICACY PERCEPTIONS

The aim of this study is to examine the relationship between school administrators' attitudes towards reporting child sexual abuse and their self-efficacy perceptions. The research was carried out in the academic year of 2019-2020 and the research sample consists of 205 school administrators working in various grades in Rize. Relational screening model, one of the quantitative research methods, was used in the study. Demographic Information Form, Attitude Scale for Reporting Child Sexual Abuse and school administrators' Self-Efficacy Perception Scale were used as data collection tools. As a result of the research, a moderately significant positive relationship was found between school administrators' attitudes towards reporting child sexual abuse and their self-efficacy perceptions. It was also concluded that self-efficacy perceptions were a significant predictor of school administrators' attitudes towards reporting child sexual abuse.

Keywords: Child, Neglect, Sexual Abuse, Self-Efficacy, School Director

KISALTMALAR

APA	:	American Psychiatric Association
Çev.	:	Çeviren
ÇKK	:	Çocuk Koruma Kanunu
Dr.	:	Doktor
Doç.	:	Doçent
DSM-5	:	The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5
Ed.	:	Editör
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	:	Statistical Package For Social Sciences
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve diğerleri

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum ve Öz-Yeterlik Düzeylerine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	50
Tablo 3. Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler	51
Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Tutumları ve Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları .	53
Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarını Açıklamaya Yönelik Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	53
Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Göre Değişimini Gösteren <i>t</i> -Testi Sonuçları	54
Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre Değişimini Gösteren <i>t</i> -Testi Sonuçları	55
Tablo 8. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Hizmet Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Değişimini Gösteren <i>t</i> -Testi Sonuçları	56
Tablo 9. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Okul Türüne Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	57
Tablo 10. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Eğitim Durumuna Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	58
Tablo 11. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Mesleki Kıdeme Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	59

Tablo 12. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Yöneticilik Kıdemine Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	60
--	----

GİRİŞ

Araştırmanın Problem Durumu

Etkisi yaşam boyu devam eden çocukluk, hayatın temel bir aşamasıdır. Çocuklarda beklenen yalnızca akademik başarı değildir. Daha önemlisi, hayatlarını mutlu bireyler olarak sürdürebilmeleridir. Bunun mümkün olabilmesi için başta ebeveynleri olmak üzere içerisinde yaşadıkları toplumun sevgi, güvenlik ve temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılıyor olması gerekmektedir. Bu dönemin temel özelliklerinden biri çocuğun sevgi, güvenlik, beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi birçok temel hakları bakımından yetişkinlere bağımlı olmasıdır. Bu bağımlılığın çocukları yetişkinlerden gelebilecek herhangi bir saldırı ya da kötü muameleye karşı savunmasız kıldığı düşünülmektedir (Çoşkun, 2011: 75; Polat, 2016; Topçu, 2009a:11-25).

Çocuğa yönelik ihmal ve istismar olgusu bugüne özgü bir durum değildir. Tarih boyunca farklı kültür ve çağlarda çocukların kötü muameleye maruz kaldığı bilinmektedir. Günümüzde çocukların sağlık, eğitim, güvenlik gibi haklarını korumak adına pek çok ülkede önemli gelişmeler olmakla birlikte, çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddet eylemleri bitmiş değildir (Akyüz, 2012: 504; Merey, 2018: 208). Kùltürler arası farklılıklar görülmekle birlikte çocuğun bedensel ve psikososyal gelişimini engelleyen her türlü eylem çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir. Lynch (1991) çocuk istismarını ebeveynlerin ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin çocuğu, zarar verici deneyimlerle karşı karşıya bırakmak olarak; çocuk ihmalini ise, ebeveyn ya da bakıcının çocuğa bakma ve koruma yükümlölüklerini yerine getirmemeleri olarak tanımlamaktadır (Lynch, 1991' den aktaran: Topçu, 2009a). Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere istismar aktif bir eylem, ihmal ise çocuğa karşı temel yükümlölüklerin yerine getirilmemesi şeklinde ortaya çıkan pasif bir olgudur (Akyüz, 2012: 505). Çocuk istismarı kapsamında değerlendirilen tüm eylemlerin ortak noktası çocuğun zarar görmesi, bir başka ifade ile çocuğun mağdur edilmesidir. Topçu (2009) bu ortak bağlamda çocuk istismarını beş ayrı başlık altında ele almaktadır. Bunlar; (1)

bedensel istismar, (2) duygusal veya psikolojik istismar, (3) ihmal, (4) cinsel istismar, (5) kurumsal istismar şeklindedir. Çocuk bunlardan birine maruz kalabileceği gibi birden çok istismar ve ihmal türüne de maruz kalabilmektedir. Örneğin; cinsel istismara maruz kalan bir çocuk aynı zamanda bedensel ve duygusal olarak da istismar edilebilmektedir. Bu sebeple çocuğun temel ihtiyaçlarını gidermekle birlikte onu her türlü saldırı ve kötü muameleden korumakta başta ebeveynler olmak üzere tüm toplumun sorumluluğu bulunmaktadır.

Çocuk istismarı özelinde, cinsel istismarın çocuk üzerinde oluşturduğu tahribat pek çok tıbbi ve psikiyatrik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çocuğa yönelik cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi birçok faktöre bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin; cinsel istismarın birçok kez tekrarlanması, beraberinde fiziksel şiddetin eşlik etmesi, istismarcının aile içinden ya da tanıdık biri olması gibi faktörler, çocuk üzerinde gelişen ruhsal sorunların şiddetini etkilemektedir (İbiloğlu, Atlı, Oto ve Özkan, 2018).

Çocuk cinsel istismarına yönelik ilk istatistikler 1970'li yıllarda toplanmaya başlamıştır. Son yıllarda yapılan geniş ölçekli akademik çalışmalarda da çocuğa yönelik cinsel istismar olaylarının azımsanmayacak kadar yaygın olduğu ve toplumun herhangi bir kesimin istisna tutulamayacağı gibi konularda tartışmalara dayanak sağlayabilecek veriler elde edilmiştir. Ancak cinsel istismar olgularının toplumdaki yaygınlığına yönelik istatistiksel veriler arasında tutarlılık olmadığını işaret eden niceliksel farklar görülmektedir. Bunun sebebi olarak araştırmacıların cinsel istismar tanımını farklı yapmaları, farklı örneklemelerde ve bölgelerde çalışmaları gösterilebilir (Topçu, 2009b: 26).

Çocuklar yetişkinlere göre insanlara karşı çok daha kolay güven duyabilir, kandırılabilir ve tehditlere boyun eğebilmektedir. Bu da çocukları cinsel istismara açık bir hale getirmektedir. Araştırmalardan elden edilen verilere göre kız çocukların erkeklere oranla daha çok cinsel istismara maruz kaldıkları ve istismarcıların ise daha çok erkek ve çocuğun tanıdığı birisi olduğu görülmektedir. Çocuk cinsel istismar vakalarının toplum içerisindeki sıklığının açığa çıkan cinsel istismar olgularından çok daha fazla olduğu düşünülmektedir (Çeçen, 2007).

Çocuk cinsel istismarı herhangi bir toplumsal kesime veya belirli bir yaş grubuna özgü bir olgu değildir. Dünyanın her yerinde tüm sosyal, ekonomik ve

kültürel düzeydeki toplumlarda ve ailelerde görülmektedir. Çocuk cinsel istismarı diğer istismar türleri ile kıyaslandığında tanısı kolay olmasına karşın açığa çıkması en güç istismar şeklidir. Bu sebeple yaygınlığı konusunda ulusal ve uluslararası ölçekte bir oran vermek çok güçtür. Yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkan istatistiki veriler arasında tutarlılık olmamasına karşın ortalama olarak kız çocuklarının %12-17, erkek çocukların ise %5-8 oranlarında cinsel istismara maruz kaldığı ve cinsel istismarda kız/erkek oranının 3/1 olduğu ifade edilmektedir (Bayraktar, 2015: 53). Çocuğa yönelik cinsel istismarın nadiren çocuklar tarafından ifade edildiği ve açığa çıkma olasılığının çok düşük olduğu bilinmektedir.

Çocuk cinsel istismarının önlenmesi noktasında eğitim kurumları ve eğitimciler şüphesiz çok önemli bir yere sahiptir. Buna karşılık Türkiye’ de çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik kapsamlı bir öğretmen eğitim programı mevcut değildir. Ayrıca yapılan araştırmalarının pek çocuğunun örneklemini öğretmen ve öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemli olan okul müdür ve müdür yardımcılarının, çocuk cinsel istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri, cinsel istismarı bildirme tutumları ve bu gibi zor süreçleri yönetme konusunda okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısını konu alan yeterli sayıda çalışma da bulunmamaktadır.

Okulların etkinliği, önceden belirlenmiş hedeflerine ulaşma yetenekleri ve krizi yönetebilme kabiliyeti birçok değişkene bağlı olmakla birlikte, özellikle eğitim programlarının ve müfredatın uygulanmasından sorumlu olan yöneticilerin etkinliğine bağlıdır. Bir yöneticinin, stratejik olarak kendinden beklenen rolleri başarıyla gösterebilmesi için "etkili bir yönetici" olduğuna dair sağlıklı bir algıya başka bir ifadeyle güçlü bir öz-yeterlik algısına sahip olması gerekir (Çobaoğlu ve Yürek, 2018). Dolayısıyla çocuk cinsel istismarı gibi zor süreçlerin sağlıklı yönetilebilmesi okul yöneticisinin öz-yeterlik inancı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda yer alan gerekçeler ışığında bu araştırmanın problemi, okul yöneticilerinin çocuğa yönelik cinsel istismarı ilgili kurum ve kuruluşlara bildirme tutumları ve yöneticiliğe dair öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, okul yöneticilerinin, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve yöneticilik mesleğine yönelik öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve yöneticilik öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Okul yöneticilerinin öz-yeterlik algıları çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
3. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları cinsiyet, okul türü, eğitim durumu, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Çocuk cinsel istismarının açığa çıkma oranının çok düşük olduğu yönündeki bilgi pek çok araştırma bulgusu ile desteklenmektedir. İstismarcının çoğu zaman aileden ya da çocuğun tanıdığı biri olması, istismarcının kendisine ya da ailesine zarar vermesinden korkması, kendisine inanılmayacağı düşüncesi, yaşadıklarının kendi suçu olduğu inancı gibi nedenlerden dolayı cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğu yaşadıklarını paylaşmama eğilimi göstermektedir. Bu nedenle çocuğun aileden sonra en çok güvenebileceği ve yaşadıklarını anlatabileceği en önemli sosyal çevre olan okullarda çalışan öğretmen ve okul yöneticilerinin, çocuk cinsel istismarına yönelik bilgi ve tutumları hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmada, daha önceki araştırmalarda yeterince konu edilmeyen okul yöneticilerinin, çocuk cinsel istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ve çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının ne yönde olduğunu incelenmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırma okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve mesleki öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından da önemlidir.

Ayrıca araştırma sonucunda elde edilecek bulguların çocuk cinsel istismarı konusunda uygulamada yaşanan eksikliklerin tespit edilmesi, koruma, önleme ve

rehabilitasyon tedbirlerinin daha etkin bir hale gelmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sayıtları

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarı kavramından haberdar oldukları varsayılmıştır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ölçeği ve öz-yeterlik ölçeklerine içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde Rize ili ve ilçelerinde MEB' e bağlı anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan müdür ve müdür yardımcıları ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Çocuk istismarı: Çocuğun ebeveynleri ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişiler tarafından, zarar verici deneyimlerle karşı karşıya bırakılmasıdır (Lynch, 1991; Topçu, 2009a).

Çocuk ihmali: Çocuğun ebeveynleri ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin çocuğa bakma ve koruma yükümlülüklerini yerine getirmemeleridir (Lynch, 1991; Topçu, 2009a).

Çocuk cinsel istismarı: Henüz psikososyal gelişimini tamamlamamış, 18 yaşından küçük bireylerin üzerinden, cinsel haz elde etmek suretiyle cinsel içerikli konuşmalardan, cinsel penetrasyona kadar geniş bir yelpazesi olan bir çocuk istismar türüdür (Finkelhor, 1999; Green, 1980; Topçu, 2009b).

Öz-yeterlik: Kişinin bir işin gereğini yerine getirebilme konusunda sahip olduğu beceriler ve bu becerilerini kullanabileceğine olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977).

Okul yöneticisi: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdür ve müdür yardımcısı görevlerini ikinci görev kapsamında yürütenleri ifade eder (MEB, 2018).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI

Çocuk cinsel istismarının tanımlanmasında bireysel ve kültürel faktörler rol oynamaktadır. Dolayısıyla çocuk cinsel istismarının kesin detayları hakkında (yaşın veya olgunlaşma farkının ne kadar büyük olması gerektiği gibi) evrensel bir anlaşma yoktur. Green (1980) cinsel istismarın ortaya çıkardığı tahribatın daha çok psikolojik olduğunu, bu nedenle cinsel istismar olgularının tanımlanmasının güç olduğunu bildirmiştir. Ancak, yetişkin ve çocuk arasında yaşanan cinsel eylemler, ebeveyn ve onların çocukları arasında yaşanan cinsel eylemler gibi durumların çoğu çocuk cinsel istismarı konusunda mutabık kalınan konulardır (Finkelhor, 1999: 101-115).

Finkelhor (1999) çocuk cinsel istismarını, çocuk ile arasında yaş ve güç farkı bulunan, çocuğun bakımıyla ilgilenen veya çocuğun üzerinde bir otoritesi olan kişilerin, cinsel istek ve arzularını doyurmak için çocuk ile zorla veya kandırarak cinsel ilişki yaşaması olarak tanımlamaktadır. Topçu (2009b) ise cinsel istismarı, bir başkası üzerinden cinsel haz elde etmek amacıyla yapılan, toplum tarafından kabul görmeyen, uygunsuz cinsel istek ve arzuları içeren bencil insan eylemleri olarak tanımlamıştır. Green (1980) ise cinsel istismarın okşama içeren uygunsuz fiziksel temastan cinsel birleşmeye, ebeveyn ya da diğer aile üyelerinin başlattığı cinsel aktivitelere kadar çok geniş bir aralıkta ele alınması gerektiğini ifade etmiştir (Green, 1980' den aktaran: Polat, 2007). Ayrıca cinsel istismar vakaları incelendiğinde çoğu zaman istismarcının yetişkin, kurbanın ise çocuk olduğu görülmektedir. Buna karşın cinsel istismar olgularında her kesimden ve yaştan kişilerin istismarcı ya da kurban olması mümkündür (Polat, 2007: 95).

1.1.1. Çocuk Cinsel İstismarının Tanısal Ölçütleri

1.1.1.1.Rıza Ölçütü

Rıza kelimesi her ne kadar razı olma-isteme anlamı barındırsa da çocuğa yönelik cinsel istismar suçlarında çocuğun rızası diye bir durum söz konusu değildir. Çocukların çoğu zaman neye razı olduklarını veya neye evet dediklerini bilemedikleri ifade edilmektedir. Dolayısıyla bir yetişkinin cinsel yönelimine karşı koymamaları, çocukların bu yönetime gerçekten razı oldukları anlamına gelmediği düşünülmektedir. Bu nedenle rıza içerse de içermese de bir yetişkinin cinsel arzularını tatmin etmek için çocuğu kullandığı her türlü eylem cinsel istismar olarak değerlendirilmelidir (Topçu, 2009b: 22).

1.1.1.2.Yaş Farkı Ölçütü

Çocuk cinsel istismarını tanımlarken mağdur ve fail arasındaki yaş farkı en sık kullanılan ölçütlerden biridir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 103. Maddesinde çocuğa yönelik işlenen cinsel istismarı suçu açıkça belirtildiği gibi on beş yaşını tamamlamamış ya da tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış suç teşkil etmektedir. Fakat hem mağdurun hem de failin on beş yaşından küçük olduğu durumlarda bir yaş aralığı belirlemek ve bunun ayrımını yapmak oldukça güç olmaktadır.

1.1.1.3.Yöntem Ölçütü

Cinsel istismarın değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer ölçüt yöntem ölçütüdür. İstismarcının amacına ulaşmak için kullandığı yöntemine göre fiil ve davranışın istismar olup olmadığına karar verilebilir. Cinsel hazza ulaşmak için güç, tehdit, sindirme, korkutma veya çocuğa hediyeler vererek onu kandırma ya da aldatma varsa, çocuk ile yetişkin arasındaki yaş farkına bakılmaksızın istismar yargısına varılmalıdır. Ayrıca kişilerin kendi otorite veya nüfuz sahibi olmalarını kullanarak yaptıkları cinsel amaçlı eylemlerde istismar olarak değerlendirilmelidir. Tüm bunların yanı sıra çocukları bakmakla yükümlü oldukları kişilerin, çocuğun

cinsel istismarını görmezden gelmeleri ya da göz yummaları da istismar olarak kabul edilmelidir (Topçu, 2009b: 24-25).

1.1.1.4.Yasal Ölçüt

Yasalar önünde çocuk cinsel istismarını değerlendirebilmek için öncelikle çocuğun tanımını yapmak gerekir. Fakat çocuğun tanımı yapılırken kültürler arası farklılıkların da olduğu görülmektedir. Bu anlamda evrensel bir tanımlama yapmak güç olmakla birlikte ülkelerin yasaları ve uluslararası kabul gören kuruluşların tanımlamaları dikkate alınabilir. Çocukların korunmasını merkezine almış olan Çocuk Hakları Sözleşmesi günümüzde çocukların yüksek yaranı gözetken ve tüm dünyada en çok kabul gören belgedir (Tepetaş Cengiz, 2017: 2; Yenerer Çakmut, 2016). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin birinci maddesi 18 yaşın altındaki her insanı çocuk olarak değerlendirmektedir. Türkiye' de de yasalarla çocuğun tanımı yapılmıştır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) üçüncü maddesinde de belirtildiği üzere; daha erken yaşta erinliğe ulaşmış olsa dahi 18 yaşını doldurmamış her kişi çocuktur. 5237 sayılı TCK altıncı maddesinde de henüz 18 yaşını doldurmamış kişiyi çocuk olarak tanımlamaktadır. Ayrıca çocuklara yönelik işlenen cinsel istismar suçları TCK'nın 103. Maddesinde tek bir çatı altında toplanmıştır. İşlenen suçun niteliğine göre uygulanacak cezaların süreleri de öngörülmektedir.

1.1.2. Aile İçi Cinsel İstismar: Encest

Cinsel istismarın her şeklinin çocuk üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik açıdan zarar verdiği pek çok bilimsel araştırmanın bulgularıyla ortaya konmaktadır. Ayrıca cinsel istismarın sürekliliği, istismarcı ve mağdur arasındaki yaş farkı, zorlama-şiddet içermesi, istismarın aile içi veya aile dışı olması gibi faktörlere bağlı olarak çocuk üzerindeki etkisi de değişmektedir (Dilsiz ve Mağden, 2015; Şahin ve Taşar, 2012). Cinsel istismarın çocuğun en çok güvendiği kişiler tarafından yapıldığında bunun çocuk üzerindeki etkisi de katlanmaktadır. Encest olarak adlandırılan bu durum hukuksal, dini inanç ve toplumsal ahlak anlayışı açısından yasaklanmış yakın akraba olan kadın ve erkeğin cinsel ilişkide bulunması olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar, 2015: 61).

Ensest vakaların cinsel istismar olguları içerisinde açığa çıkma olasılığı en düşük olgulardır. Ensest mağdurlarının çoğu yaşadıklarını bir başkasına, özellikle de annelerine, bir akrabalarına, öğretmene veya yakın bir arkadaşına anlatma gereksinimi duyarlar. Ancak çocuk yaşadıklarını anlattığında bu kişiler çoğu zaman çocuğa inanmak istememeleri veya bu işin içerisinde olmak istemediklerinden yeterli tepkiyi vermemektedirler. Bunda cinsel istismar suçunun hem toplum hem de hukuk nezdinde ağır bir suçlama olmasının ve bir aile üyesi tarafından yapılan bu tür bir cinsel istismar davranışının ailede herhangi bir başkası tarafından desteklenme olasılığının çok düşük olması da etkili olmaktadır. Dolayısıyla ensest ilişki mağdurlarının suçluluk, utanma ve toplumdan dışlanma korkuları yaşanan istismarın saklanması neden olmakta, namus anlayışının neden olduğu toplumsal baskı her aşamada istismarın ortaya çıkışına engel olmaktadır. Bu durum özellikle baba-kız ensesti mağdurlarının olayı gizlemeye mecbur eder. (Bayraktar, 2015: 62; Topçu, 2009b: 91).

Çocuğa yönelik işlenen cinsel istismar suçlarına 5237 sayılı TCK'nın 103. Maddesinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) 129. Maddesinde;

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoy veya altsoy arasında,
3. Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoy ve eşi arasında evlenmeler yasaklanmıştır.

Bu maddeden de anlaşılacağı üzere bu kişiler arasında evliliklerin yasaklanmasıyla birlikte yine bu kişiler arasında yaşanmış ya da yaşanacak cinsel ilişkinin kanunen suç teşkil ettiği anlamı da çıkarılmaktadır.

1.1.3. Pedofili

Pedofili, yetişkin bir kişinin aynı veya karşı cinsten bir çocuğu çekici bulması ve çocuklara karşı cinsel bir eğilim göstermesine neden olan psikoseksüel bir rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, çocuğa yönelik bu türden bir cinsel eğilim her zaman cinsel istismar eylemi ile sonuçlanacağı anlamına

gelmemektedir (Topçu, 2009b: 46, Bayraktar, 2015: 66). *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM-5) (2014) göre bir kişinin pedofil olarak değerlendirilmesi için şu kriterleri karşılıyor olması gerekir:

- A. En az altı aylık bir süre boyunca, ergenlik öncesi çocuk ya da çocuklarla (genellikle 13 yaşında ve daha küçük olanlarla) cinsel etkinlikte bulunmakla ilgili yineleyen, cinsel yönden uyarıcı yoğun düşümler, cinsel itkiler ya da davranışlar.
- B. Kişi, bu cinsel itkilerine göre davranmıştır ya da cinsel itkileri ya da düşümleri klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da kişiler arası güçlüklerle neden olur.
- C. Kişi, en azından 16 yaşındadır ve A tanısı ölçütünde sözü edilen çocuk ya da çocuklardan en az beş yaş daha büyüktür.

Pedofillerin genellikle erkek olduğu yönünde yaygın bir düşünce olmakla birlikte kadınlarında bu türden bir cinsel istismar eyleminde bulundukları gözlemlenmiştir. Maletzky (1993), pedofili suçuyla mahkum olmuş 4402 kişi üzerinden yaptığı araştırmada pedofil suçlularının %0,4'ünün kadın olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Fakat bu rakamın kadın pedofillerin oranını tam anlamıyla yansıtmadığı düşünülmektedir (Maletzky 1993' den aktaran: Topçu, 2009b: 52). Bunun nedenlerinden biri olarak kadının pedofili içeren eylemlerinin çocuk bakmak gibi kadına özgü atfedilmiş görevlerin arkasına gizlenmesidir. Bir başka nedeni ise kadının bir erkek çocukla kurduğu bu türden bir ilişkiyi toplumun cinsel istismar olarak değerlendirmemesidir.

Kendi istekleri ile ilgili kurumlara başvuran pedofillerin sayısı çok azdır. Dolayısıyla pedofilin toplumdaki yaygınlığı ile ilgili bir çıkarımda bulunmak da oldukça güçtür. Pedofillerle ilgili elde edilen verilerin çoğu adli kurumlara gelen olgular vasıtasıyla belirlenmektedir ve gerçekleri tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Bu nedenle toplumda pedofilin yaygınlığı ile ilgili araştırma yapmakta pek mümkün olmamaktadır (Erdoğan, 2010).

1.1.4. Cinsel İstismar Şekilleri

1.1.4.1.Dokunmanın Olmadığı Cinsel İstismar Eylemleri

Cinsel istismar deyince ilk akla gelen dokunmanın, sürtünmenin ya da penetrasyonun olduğu cinsel eylemlerdir. Fakat bir eylemin cinsel istismar olarak değerlendirilmesi için dokunma-temas içermesi şart değildir. Dokunma olmaksızın gerçekleşen cinsel içerikli konuşma, teşhircilik ve röntgencilikte çocuğa yönelik işlenen cinsel suçlar kapsamında değerlendirilmektedir (Alpaslan, 2014).

1.1.4.1.1. Cinsel İçerikli Konuşma

İstismarcının, herhangi bir fiziksel temasta bulunmadığı, çocuğun ya da kendi bedeni üzerinden cinsel içerikli konuşması veya arzuladığı cinsel eylemden çocuğa söz etmesi ile ortaya çıkan bir cinsel istismar şeklidir. Mağdur üzerinde fiziksel bir belirti olmaması nedeniyle mağdur üzerindeki etkisini anlamak için ruhsal bir değerlendirmeye ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir (Bayraktar, 2015: 54; Fırat, İlbaş ve Yılmaz, 2016: 28; Polat, 2016).

1.1.4.1.2. Teşhircilik

İstismarcının, penis, vajina, anüs, göğüs gibi özel bölgelerini çocuğa göstererek ya da çocuğun karşısında mastürbasyon yaparak bedenini sergilediği ve bundan cinsel bir haz duyduğu cinsel istismar şeklidir. DSM-5 (2014)'in, cinsel sapkınlık olarak sınıflandırdığı teşhircilik (göstermecilik bozukluğu), kişinin cinsel organlarını ergenlik öncesi veya bedensel olarak olgun kişilere göstermekten cinsel haz alma olarak tanımlanmaktadır.

1.1.4.1.3. Röntgencilik

İstismarcının, cinsel bir haz almak için çocuğun giyinirken, banyo yaparken gibi çıplak olduğu zamanlarda çocuğu gizlice veya açıkça izlediği cinsel istismar şeklidir. Bu tür olgularda çocuğun bedeninde fiziksel bir tahribat oluşturmaması sebebiyle mağdurun bundan ne düzeyde etkilendiğini anlamak ruhsal bir takım değerlendirmelerle mümkün olduğu düşünülmektedir (Alpaslan, 2014; Polat, 2007: 96; Polat, 2016).

1.1.4.2. Dokunmanın Olduğu Cinsel İstismar Eylemleri

İstismarcının, cinsel haz almak için çocuğun penis, vajina, anüs gibi özel bölgelerine dokunduğu veya çocuğu kendi özel bölgelerine dokunmaya zorladığı cinsel istismar şeklidir. İstismarcı, çocuğu giyinikken ya da doğrudan çıplak bedenine dokunmak suretiyle istismar edebilir (Fırat, İlbaş ve Yılmaz, 2016: 28).

1.1.4.3. Oral-Genital Cinsel İstismar

İstismarcının, penis, vajina, anüs gibi özel bölgelerini öpmeye, yalamaya, emmeye ya da ısırma ya çocuğu ikna etmesi/zorlaması veya kendisiyle oral yoldan cinsel ilişkide bulunmaya ikna etmesi/zorlaması suretiyle istismar etmesidir (Polat, 2016).

1.1.4.4. İnterfemoral Cinsel İstismar

İnterfemoral cinsel ilişki herhangi bir cinsel penetrasyon içermemektedir. İstismarcı, mağdur çocuğun bacaklarına veya bacak aralarına penisini sürtmek suretiyle cinsel haz almayı amaçladığı cinsel istismar şeklidir. Bu tür bir cinsel istismar, küçük çocuklarda bekareti korumak, daha büyük çocuklarda ise gebeliği önlemek için istismarcı tarafından tercih edilebilir (Alpaslan, 2014; Fırat, İlbaş ve Yılmaz, 2016: 29).

1.1.4.5. Cinsel Penetrasyon

İstismarcının, çocuğun anüs ve/veya genital bölgesine cinsel organı, parmağı veya herhangi bir obje ile penetrasyonu (girim, duhul) şeklinde gerçekleşen çocuk cinsel istismarıdır (Alpaslan, 2014; Fırat, İlbaş ve Yılmaz, 2016: 29).

1.1.4.6. Cinsel Sömürü

Henüz 18 yaşının altında bir çocuğun, yetişkin biri/birileri tarafından zorla ya da ikna edilerek cinsel istismara maruz bırakıldığı ve cinsel tatminden ziyade çocuğun bedeni üzerinden parasal kazanç elde etmenin amaçlandığı bir cinsel istismar şeklidir. Fuhuş, pornografi, çocuklarla cinsellik amaçlı turizm, ikna edilerek ya da zorla yapılan çocuk evlilikleri çocuk cinsel sömürüsü olarak

değerlendirilebilir (Akyüz, 2012: 528; Yücel ve Ögel, 2008). 5237 sayılı TCK'nın 227-(1) maddesinde çocuklara yönelik cinsel sömürü suçuna yer verilmiştir. Bu madde de çocuk fuhuşunu teşvik eden, kolaylaştıran ve çocuk fuhuşuna aracılık eden kişiler için uygulanacak hukuki yaptırımlar belirtilmiştir.

1.1.5. Çocuk Cinsel İstismarın Olası Belirtileri

İstismarcının çoğu zaman aileden ya da çocuğun tanıdığı biri olması, istismarcının kendisine ya da ailesine zarar vermesinden korkması, kendisine inanılmayacağı düşüncesi, yaşadıklarının kendi suçu olduğu inancı gibi nedenlerden dolayı cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğu yaşadıklarını paylaşmama eğilimi göstermektedir. Bu nedenle çocukta meydana gelen bir takım bedensel, duygusal ve davranışsal değişikliklerin anne-baba, öğretmen, doktor gibi uzman ve yetişkinler tarafından fark edilmesi hayati önem taşımaktadır.

1.1.5.1. Bedensel Belirtiler

- Çocuğun genital, anal ve oral bölgesinde herhangi bir nedenle açıklanamayan yara, ezik, tahriş ve kanamaların varlığı,
- Vücudunun değişik yerlerinde çarpma, düşme ile açıklanamayan yaraların varlığı,
- Ağız çevresi ve ağız içinde yaralar ve enfeksiyon bulguları,
- Cinsel bölgede pis koku ve idrar yapma güçlük,
- Çocuğun iç çamaşırlarında kan ve meni lekelerinin bulunması,
- Çocuğun oturma ve yürümede zorluk yaşaması,
- Halk arasında belsoğukluğu olarak bilinen''gonore'' gibi cinsel yolla bulaşan hastalıkların varlığı,
- Kız çocuklarında himen zarının zarar görmesi,
- Gebelik gibi bulgular çocuğun cinsel istismara uğramış olabileceği yönünde güçlü bedensel belirtilerdir (Bayraktar, 2015: 55-56; Topçu, 2009b: 172).

1.1.5.2. Genel Değişiklikler

- Yemek yeme ve uyku alışkanlıklarında bozukluklar,
- İletişim bozuklukları ve kabus görme,

- Yalnız kalmaktan korkma ve anneden hiç ayrılmama isteği,
- Akademik başarıda düşüş ve okul içerisinde belirgin davranış değişiklikleri,
- Alt ıslatma, alt kirletme, parmak emme gibi gerileme davranışları,
- Yabancılardan ve erkeklerden korkma,
- Sigara, alkol, uyuşturucu madde gibi kötü alışkanlıklara yönelme,
- Evden ayrılma, evden kaçma veya intihar gibi düşünce ya da girişimlerde bulunma gibi duygusal ve davranışsal değişikliklerde çocuğın cinsel istismara maruz kalmış olabileceğini düşündürebilir (Bayraktar, 2015: 55-56; Topçu, 2009b: 172).

1.1.6. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri

1.1.6.1. Cinsellik Üzerine Etkileri

Cinsel istismara maruz kalmış olmanın, çocuklarda bir takım cinsel davranış bozukluğuna neden olduğu bilinmektedir. Araştırmalar, cinsel istismara maruz kalan çocuklarda görülen en çarpıcı belirtilerin cinsel davranışla ortaya çıktığını göstermektedir. Dolayısıyla, çocuklarda yaşına uygun olmayan cinsel davranışta bulunuyor ve/veya yaşının üzerinde bir cinsel bilgiye sahipse, bu çocukların kesin olmamakla birlikte, cinsel istismara maruz kalmış olabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir (Topçu, 2009b: 182-183).

Cinsel istismara maruz kalmış insanların, yüksek riskli cinsel eylemlerde bulunma, erken başlangıçlı cinsel yaşam, ergenlik döneminde daha fazla gebe kalma riski, birden fazla cinsel eş, cinsel saldırıda bulunma gibi cinsel açıdan uyumsuz tutum ve davranışlarının olduğu saptanmıştır (Bayraktar, 2015: 56; Taner ve Gökler, 2004).

1.1.6.2. Duygusal Etkileri

Birçok araştırma cinsel istismara maruz kalmanın çocuk ve yetişkinlerin duygu ve benlik değeri üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ortaya çıkarmıştır (Topçu, 2009b). Genellikle çocuklar yetişkinler tarafından koruyup kollanacaklarını düşünerek onlara güvenirler. Ancak bir yetişkin tarafından istismara maruz kalan çocuk aldatıldığı ve ihanete uğradığı duygusuna kapılarak yetişkinlere olan güvenlerini yitirirler. Cinsel istismar davranışına fiziksel anlamda

karşı koymakta güçlük çeken çocuk, kendisine inanılmayacağı ya da kendisinin cezalandırılacağı düşüncesiyle yaşadıklarını bir başkasına anlatmama eğilimi göstermektedir. Bu da çocukta acizlik (güçsüzlük) duygusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca yaşadıklarından dolayı kendini sorumlu tutan, pişmanlık ve utanç duyan çocuk, damgalanma (stigmatizasyon) kaygısı yaşamaktadır. Toplum ve çevresi tarafından ‘‘fahişe’’ damgası yememek için çocuk yaşadıklarını gizleme çabası içerisine girmektedir (Bayraktar 2015: 57; Ovayolu, Uçan ve Serindağ, 2007).

1.1.6.3. Davranışsal Etkileri

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda, uyarı davranışlar, dağınıklık ya da aşırı titizlik, yabancılara karşı aşırı ilgi ya da utanç ve korku, saldırganlık ve kendine zarar verme (bileğini kesme, kendi vücudun da sigara söndürme, intihar vs.) gibi davranışsal değişiklikler görülmektedir (Bayraktar, 2015: 57)

1.1.6.4. Ruhsal Yaşama Etkileri

Cinsel istismara maruz kalan bireylerin hayatlarının diğer evrelerinde pek çok ruhsal sağlık sorunu ile karşılaştıkları araştırmalardaki klinik bulgularla ortaya konmaktadır. Göker vd. (2010)’nin yaptığı araştırmada cinsel istismar mağdurlarının %14.5’ inde herhangi bir psikiyatrik bozukluğa rastlanmaz iken, %37,1’inde travma sonrası stres bozukluğu, %24,2’sinde depresif bozukluk, %17,7’sinde anksiyete bozukluğu gelişmiştir. Bunun yanı sıra birer olguda ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, karşı gelme bozukluğu (karşıt olma), davranım bozukluğu ve enürezis gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Dönmez vd. (2014)’nin yaptığı araştırmada ise, cinsel istismar mağdurların %81.9’unda istismar sonrası en az bir ruhsal bozukluk gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Olguların %25,6’sında akut stres bozukluğu, %33,0’ında travma sonrası stres bozukluğu, %25,1’inde major depresif bozukluk, %2,8’inde davranım bozukluğu gelişmiştir. Birer olguda ise istismar sonrası kekemelik ve enürezis gelişmiş olduğu tespit edilmiştir.

1.1.7. Çocuk Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Çalışmalar

Çocuk cinsel istismarının önlenmesine yönelik yapılan çalışmaların birincil, ikincil ve üçüncül düzeyde yapıldığı görülmektedir.

Birincil düzey çalışmaların temel amacı, olayın yaşanmasını engellemektir. Bu düzeyde yapılan çalışmalarda toplumu oluşturan tüm kesim bilgilendirilir, çocuk istismarı ve ihmali ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilenen tüm çalışanlar sürekli olarak eğitilir ve konu ile ilgili projeler geliştirilir. Ayrıca çocuğun ikinci en önemli sosyal ortamı olan okullarda yapılan çalışmaları da içermektedir. Özellikle risk grubunda yer alan çocukların cinsel istismara karşı bilgi düzeylerini arttırmak ve olası bir durumda nasıl davranması gerektiği konusunda beceri kazandırmayı amaçlamaktadır. *İkincil düzey çalışmalar*, toplumda cinsel istismar açısından risk taşıyan faktörlerin ve grupların belirlenmesi, istismara maruz kalan çocukların güvenliği ve korunmasına yönelik önlemlerin alınması ve hukuki açıdan gerekli düzenlemelerin yapılmasını içermektedir. *Üçüncü düzey çalışmalar* ise daha çok cinsel istismara maruz kalan çocukların erken tanısını, yaşadığı travmanın kısa ve uzun süreli etkilerini azalmaya yönelik bedensel ve ruhsal iyileştirme sürecini ve bu çocukların düzenli takibini içermektedir (Bayraktar, 2015: 97-114; Çeçen, 2007; Topçu, 2009a: 225-229).

1.1.8. Çocuk Cinsel İstismarını Bildirim Yükümlülüğü

Ulusal ve uluslararası alan yazın ve ilgili kurumların istatistikleri incelendiğinde çocuğa yönelik cinsel suçların ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Adli mercilere bildirilmeyen vakaların çoğunlukta olduğu düşünülürse daha vahim bir tablo ortaya çıkmaktadır. Çocuğa karşı islenen her türlü ihmal ve istismar suçunun ilgili kamu birimlerine bildirilmesi Türkiye’ de ve Dünya’da teşvik edilen bir durumdur (Merey, 2018: 2012). TCK’ya göre, suç olarak kabul edilen bir fiilin işlendiğini öğrenen herkesin ilgili resmi birimlere bildirimde bulunmaları anayasal bir yükümlülüktür. TCK’nın 98. maddesinde yardım veya ilgili kurumlara bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda uygulanacak cezai işlemler açıkça belirtilmiştir. Ayrıca bu madde kapsamında yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi sonucu kişinin ölmesi durumunda cezai yaptırımların arttığı görülmektedir.

TCK'nın 278. maddesinde suçu bildirmeme başlığı altında, işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca mağdurun on beş yaşı bitirmemiş bir çocuk olması durumunda cezanın yarı oranda artırılacağı hükmolunmuştur.

TCK'nın 279. maddesinde kamu görevlisinin suçu öğrenip de yetkili makamlara bildirmemesi veya bu hususta gecikme göstermesi durumunda altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. ayrıca suçun adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi durumunda cezanın yarı oranında arttırılacağı belirtilmiştir.

TCK'nın 280. maddesinde ise sağlık mensuplarının suçu bildirmemesi durumunda uygulanacak cezai yaptırımlara yer verilmiştir. Görevini yaptığı esnada bir suçun işlendiğini fark etmesine rağmen, durumu ilgili mercilere bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubunun, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükmolunmuştur.

Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 6. maddesinde ise, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirme yükümlülüğüne yer verilmiştir. Bu madde kapsamında adli ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Ayrıca çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kişilerde çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na başvurabilir.

1.1.9. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Çocuk cinsel istismarının açığa çıkması ve önlenmesi konusunda öğretmenler ve okul yöneticileri çok önemli bir yere sahiptir. Çocuklarla her gün bir arada olması ve öğrenci davranışlarını gözlemlemesi sebebiyle öğretmenler, çocukta meydana gelen davranış ya da görünümündeki değişiklikleri kolayca fark edebilirler. Ayrıca öğretmen-öğrenci arasında bir güven bağı kurulduğunda istismara uğrayan çocuk öğretmenine bu konuyu açma cesaretini gösterebilmektedir. Bu sayede istismara maruz kalan çocuk öğretmenin yardımıyla istismarın ortaya çıkardığı olumsuz etkilerden de korunabilir. Ayrıca öğretmenler ve yöneticiler, bir öğrencisinin ihmal ve istismara uğradığını

düşündüğünde ya da öğrencinin kendisi bu beyanda bulunduğunda beyanın doğruluğu gözetmeksizin ilgili kurumlara bildirmekle yükümlüdür. Bu sayede hem öğrenci istismardan kurtularak iyileşme sürecine girebilmekte hem de istismarcının cezalandırılması sağlanmaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarının bildirilmemesinin nedenlerini araştıran birçok araştırma vardır. Araştırma bulguları, bildirimde bulunmama nedenleri arasında en büyük paya öğretmenlerin istismarı tanıma ve bildirme konusunda yetersiz bilgiye sahip olmalarını göstermektedir (Aksel ve Irmak, 2015).

1.1.9.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde çocuk cinsel istismarı ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Tugay’ın (2008) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı türlerini belirlemeye yönelik verdikleri yanıtlara göre en fazla cinsel istismarı tanımlama konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Sağır ve Gözler’in (2013) araştırma bulgularına göre, sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun daha önce çocuk ihmal ve istismarı konusunda herhangi bir eğitim almadıkları, çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri görülmüştür. Araştırmada çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun çocuk ihmal ve istismarını bildirme konusunda yasal sorumluluk ve zorunluluklarının olduğu düşüncesini taşıdıkları ve vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarı durumunu bildirmekten kendilerini sorumlu tuttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma bulguları, çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgi edinme gereksinimi duyduğunu göstermektedir.

Ayekin’in (2014) araştırmasına göre, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ile yaş, mesleki kıdem, çocuk hakları eğitimi alma, çocuk ihmal ve istismarı konulu eğitim alma ve daha önce cinsel istismara uğramış öğrenci vakası görme değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın olası bir çocuk cinsel istismarı durumunda çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenlerinin yarısının nereye bildirimde bulunacağını bilmediği görülmüştür.

Aksel ve Irmak'ın (2015) öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki bilgi ve deneyimlerini tespit etmeye yönelik yaptıkları araştırmada öğretmenlerin sadece %32'sinin üniversite eğitimi sırasında çocuk istismarı konusunda bir eğitim aldığını ifade ederken %67'si eğitim almadığını belirtmiştir. Çalışmaya başladıktan sonra bu konuda eğitim aldıklarını belirten öğrenmelerin oranı %30 iken eğitim almadığını belirtenlerin oranı ise %70'dir. Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili ifadelerine verdikleri yanıtlar incelendiğinde çoğunluğun, kızların yanı sıra erkek çocuklarında cinsel istismara maruz kalabilecekleri, cinsel istismarın yalnızca ergenlikte görülen bir durum olmadığı yönünde doğru düşüncelerinin olduğu görülmüştür. Cinsel istismarı kurumlara bildirmenin çocuk ve aileye zarar vermeyeceğini ve çocuk cinsel istismarının seyrek görülen bir durum olmadığı yönünde doğru bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna karşın öğretmenlerin yarısının, çocukların cinsel istismar konusunda yalan söylemeyeceklerini ve yaklaşık dörtte birinin de kamu görevlilerinin çocuk cinsel istismarını resmi mercilere bildirmekle yükümlü olduğunu bilmedikleri tespit edilmiştir.

Yaşar, Şenol ve Akyol'un (2015) öğretmen adaylarının çocuk cinsel istismarına yönelik tutumlarını incelediği araştırmada, öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri, branşları, daha önce eğitim alıp almama durumları ve cinsel istismar belirtilerini tanımlamada kendilerini hazır hissetme durumlarına göre çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirme tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutumları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Dilsiz ve Mağden'in (2015) öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerini inceledikleri araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin %34,2'sinin meslek hayatları boyunca çocuk ihmali ve istismarı olgusu ile hiç karşılaşmadıkları tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin %60,5'i çocuk ihmali ve istismarına maruz kalan bir çocukla karşılaştıklarında yapılması gereken yasal sorumluluk ve zorunlulukları bilmediği, %34,2'si ise ihmal ve istismara uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir. Ayrıca çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin büyük kısmının çocuk ihmal ve istismarı

konusunda eğitim almadığı, neredeyse yarısının herhangi bir kaynaktan bu konu ile ilgili bilgi edinmediği araştırma sonuçlarına yansımıştır.

Çakır'ın (2015) ortaokul öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarını incelediği araştırmasında cinsiyet, medeni durum, eğitim, mesleki kıdem, okulda üstlenilen ek görev, okul türü ve okulun bulunduğu ilçe değişkenleri ile öğretmenlerin cinsel istismar durumu bildirmeye yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Buna karşın araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin kararlılık düzeyleri ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları arasında ilişkilere bakıldığında çoğu alt boyut arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız vd. (2017)'nin yaptığı çalışmada ise araştırmaya katılan öğretmenlerin ihmal ve istismara maruz kalan bir öğrenci ile karşılaştıklarında, yapılması gereken yasal sorumluluk ve zorunluluklarını bildiğini düşünen öğretmenlerin oranı %39,5, bilmediğinin düşünenlerin oranı %60.5 olarak bulunmuştur.

Akbaşlı, Yolcu ve Ulum (2019) okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarını inceledikleri araştırmalarında, çocuk cinsel istismarı konusunda yetkililere güvendikleri, çevreden gelebilecek olumsuz tepkilerin bildirimde bulunmayı engellemediği, bildirimde bulunmanın mesleki sorumlulukları olduğunu düşündükleri ve cinsel istismar konusunda öğretmenler için hazırlanmış bir klavuzun gerekli olduğunu düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aslan ve Çelik (2020), okul öncesi öğretmenlerinin istismarı tanıma konusundaki yeterliklerini değerlendirdikleri araştırmalarında, katılımcıların fiziksel istismarı tanıma konusundaki yeterli bilgi ve beceriye sahipken, duygusal ve cinsel istismar belirtilerini tanıma konusunda kısmen yeterli oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin %98,3'ü çocuk istismarından şüphelendiklerinde bunu ilgili birimlere bildirme yükümlülüklerinin olduğunu düşünmektedirler. Ulum' un (2020) dördüncü sınıf İngilizce öğretmenliği öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da, cinsel istismarı bildirme yükümlülüğü açısından benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada, İngilizce öğretmen adaylarının çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalıklarının olduğu tespit

edilmiş ve bu gibi vakaları ilgili mercilere bildirme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Türkiye’ de çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik kapsamlı bir öğretmen eğitim programı mevcut değildir. Ayrıca yapılan araştırmalarının pek çoğunun örneklemini öğretmen ve öğretmen adayları oluştururken, öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemli olan okul yöneticilerinin, çocuk cinsel istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ve cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutumları konusunda yeterli ve kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

1.1.9.2. Dünya’da Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde çocuk cinsel istismarı ile ilgili dünyada yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Abraham, Casey ve Dora (1992) yürüttükleri çalışmada, öğretmenlerin çocuk istismarı ve önlenmesi hakkındaki bilgi, tutum ve inançlarını araştırmışlardır. Çocuk istismarını bildirme konusunda öğretmenleri engelleyen durumların, istismarın belirlenmesi ve müdahalesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bildirimlerin asılsız çıkması durumunda olabileceklerden edişe duyması olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu ise, öğretmenler tarafından bilinen vakaların yalnızca %30’unun resmi kurumlara bildirilmiş olmasıdır.

Kenny (2001) öğretmenlerin çocuk istismarını raporlama prosedürleri hakkındaki bilgilerini ve raporlama sayılarını, bunların demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırdığı çalışmasında, katılımcıların %73’ü daha önce çocuk istismarı bildirmediıklarını bildirirken, rapor verenler ortalama bir rapor verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma bulgularına göre, katılımcı öğretmenler hizmet öncesi ve sonrası eğitimlerinin kendilerini istismar bildirmesi için yeterince hazırlamadığını düşünmektedir. Cinsiyet ile çocuk istismarını bildirme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Goldman’ın (2010) Avustralya’da daha önce çocuk cinsel istismarı konusunda herhangi bir eğitim almayan son sınıf ilköğretim öğretmen adayları üzerinde yaptığı araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk cinsel istismarı ve

zorunlu raporlama konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve cinsel istismar ile ilgili eğitim politikalarını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının çocuk cinsel istismarının ciddiyeti ve çocuk korumasının önemini bildikleri, konu ile ilgili daha çok bilgi edinmek için eğitimlere katılmak istedikleri görülmüştür.

Walsh vd. (2013)'nin Avustralya'nın üç eyaletinde ve 470 ilkokul öğretmeni ile yürüttükleri araştırma bulgularına göre, daha önce çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk cinsel istismarı ile ilgili eğitim alan öğretmenlerin, cinsel istismarı raporlamaya yönelik tutumların daha olumlu olduğu ve öğretmenlik kariyerinde en az bir kez cinsel istismarı rapor ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Flores vd. (2016)'nin İspanya'da yürüttüğü 450 öğretmenin katıldığı araştırmada, öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili bilgi ve inançları araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%65,3) çocuk cinsel istismarına yönelik bir eğitim almamış olduğu, çoğunluğun (%90,7) ise çocuk cinsel istismarının belirlenmesinde kullanılan yöntemlere aşina olmadığı görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin, çocuk cinsel istismarının büyük bir kısmının şiddet içerdiği ve kurban ile istismarcının aynı yaşta olamayacağı gibi yanlış inançlarının olduğu tespit edilmiştir.

Chen, Jiang ve Yu (2017) tarafından Pekin'de (Çin) yapılan araştırmada, çocuklara yönelik çocuk cinsel istismarı önleme programının etkinliğini değerlendirmek ve öğretmenlerin ve anne-babaların verdiği eğitimin kazanımlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmen eğitim grubundaki çocukların en yüksek cinsel istismarı önleme bilgi ve becerilerini gösterdiklerini, bunu ebeveyn eğitim grubu izlediğini, kontrol grubundaki çocukların ise en az iyileşme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Görüldüğü üzere çocuk ihmal ve istismarını konu alan ulusal ve uluslararası pek çok akademik araştırma bulunmaktadır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının katılımcı olduğu araştırmaların bulguları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hem üniversite eğitimleri hem de meslek hayatları boyunca herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Bununla birlikte çocuk

ihmal ve istismarı ile ilgili bir vakayla karşılaştıklarında yasal sorumluluk ve zorunluluklarının ne olduğu konusunda büyük bir kısmının doğru bilgiye sahip olmadığı araştırma bulgularınca ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocuk ihmal ve istismarı içerisinde hakkında en az bilgiye sahip olunan ve bildirimin en az olduğu istismar türünün çocuk cinsel istismarı olduğu görülmektedir.

Günün önemli bir kısmını çocuklarla birlikte geçiren öğretmenlerin, çocuğun cinsel istismarını önleme ve açığa çıkarma hususunda önemi göz ardı edilemez. Bu nedenle öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusunda bilgi ve becerilerini arttırmak hayati önem taşımaktadır. Chen vd. (2017)'nin araştırmasında öğretmenlere verilen çocuk cinsel istismarı önleme eğitim programı olumlu sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Walsh vd. (2016)'nin yaptığı araştırma çocuk cinsel istismarı bildirmeye yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin daha yüksek bilgi düzeyine sahip olduğu ve cinsel istismarı raporlamaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucu öğretmen eğitimlerinin önemi göstermektedir.

1.2. ÖZ-YETERLİK (SELF-EFFICACY)

1.2.1. Sosyal Biliş Kuramı ve Öz-Yeterlik Algısı

Davranışçı ve bilişsel kuramın bir sentezi olan sosyal bilişsel yaklaşım, davranışçı ve bilişsel yaklaşımın tek başına insan davranışlarını açıklamada yetersiz kaldığını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre insan davranışı üzerinde, hem içerisinde yaşadığı sosyal çevre değişkenlerinin hem de kendi zihnindeki iç süreçlerin birbiriyle etkileşimi önemli rol oynar. Öz-yeterlik inancı sosyal bilişsel kuramın vurgu yaptığı önemli kavramlardan birisidir (Çepni, 2010).

Öz-yeterlik, kişinin bir işin gereğini yerine getirebilme konusunda sahip olduğu beceriler ve bu becerilerini kullanma yeteneği hakkında kendine olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Güçlü bir öz-yeterlik inancı, insan başarısını ve kişisel refahı birçok yönden geliştirir. Yetenekleri konusunda yüksek bir öz-yeterlik inancına sahip kişiler, zor görevlere, kaçınılması gereken tehditler yerine ustalaşmak gereken zorluklar olarak yaklaşırlar. Bu bakış açısı, kişinin motivasyonunu arttırarak işe başlama ve sonuçlandırma konusunda kişiyi teşvik

eder. Ayrıca güçlü bir öz-yeterlik inancı, olası bir başarısızlık durumunda kişinin umutsuzluğa ve yetersizlik hissine kapılmasının önüne geçer, stres ve depresyona karşı direncini artırır. Buna karşılık, yeteneklerinden şüphe eden ve öz-yeterlik inancı düşük kişiler, kişisel tehdit olarak gördükleri zor görevlerden kaçınırlar. Zor görevlerle karşı karşıya kaldıklarında, kişisel eksikliklerine, karşılaşılabilecek engellere ve başarılı bir şekilde nasıl performans göstereceklerine odaklanmak yerine her türlü olumsuz sonuçlara odaklanırlar ve zorluklar karşısında çabucak pes ederler. Başarısızlık veya başarısızlıkların ardından yeterlilik duygularını geri kazanmakta güçlük yaşarlar, stres ve depresyona kurban olurlar. (Bandura 1994; Pajares, 2002).

1.2.2. Öz-Yeterlik Algısının Kaynakları

Bandura (1977), öz-yeterlik algısını, başarılı performans, dolaylı deneyim, sözel ikna ve fizyolojik ve duygusal durumlar olmak üzere dört ana bilgi kaynağına dayandırmaktadır.

1.2.2.1. Başarılı Performans

Kişinin öz-yeterlik algısı, performans gerektiren bir iş ile ilgili deneyimlerinden etkilenmektedir. İnsanlar başarılı oldukları işleri sürdürme eğilimi göstermekte ve gelecekte benzeri işlerde başarılı olacaklarına inançları da yükselmektedir. Pajares (2002), başarılı olarak yorumlanan sonuçların öz yeterliliği arttırdığını, başarısızlık olarak yorumlananların ise öz yeterliliği düşürdüğünü ifade etmiştir. Kişi, tekrarlanan başarılarla birlikte güçlü öz-yeterlik algısı geliştirir, zorluklar karşısında daha ısrarcı olur ve zaman zaman yaşanan başarısızlıkların olumsuz etkilerinden de daha az etkilenir. Buna karşılık tekrarlanan başarısızlıklar, kişinin güçlü bir öz-yeterlik algısı geliştirmesine ve zorluklar karşısında çaba göstermesine engel olabilmektedir. Dolayısıyla kişinin öz-yeterlik algısının güçlenmesi ve zorluklar karşısında daha çok çaba göstermesi için başarılı deneyimlere ihtiyacı vardır (Bandura 1977).

1.2.2.2. Dolaylı Deneyimler

İnsanlar kendi deneyimlerinin yanı sıra başkalarının da deneyimlerini gözlemleyerek dolaylı yoldan öz-yeterlik inancı geliştirebilirler. Gözlemlenen kişi ile gözlem yapan kişi arasında ne kadar çok ortak nokta varsa, kişinin öz yeterliğine de o denli fazla etki yapar. Ancak bu tür dolaylı deneyimler, öz-yeterlik inancının gelişmesinde doğrudan elde edilen deneyimler kadar etkili değildir (Aydın, Kondakçı, Temli ve Tarkın, 2013; Bandura, 1977). Çünkü sosyal kıyaslamadan elde edilen bilgiler çıkarımlara dayandığı için daha az güvenilir bilgi kaynağı oluşturur. Buna karşılık ‘‘Başkaları yapabilirse, bende yaparım’’ ya da ‘‘Bu görevi başaramayan başka insanlarda var ve benim başarısız olmam o kadar da kötü değil’’ gibi düşünceler, en azından bir miktar öz-yeterlik inancını güçlendirebilir.

1.2.2.3. Sözel İkna

Bir görevin başarı ile sonuçlandırılması, kişinin, meslektaşı, arkadaşları, ailesi gibi güvendiği ve düşüncelerini önemseydiği kişiler tarafından motive edilmesi ve sözel olarak ikna edilmesinden etkilenebilir. Sözel ikna, insan davranışını etkileme gücüne sahip olması, kolay olması ve çoğu zaman etrafta onları sözleriyle ikna edebilecek insanların bulunması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca geri bildirimde bulunan kişinin tecrübeli, güvenilir ve konu ile ilgili uzmanlığının olması ikna gücünü etkiler (Aydın vd., 2013; Bandura, 1977).

Kişiler, diğerlerinden aldıkları sözel iknalar sonucunda öz-yeterlik inancı geliştirebilirler. Bu iknalar, diğerlerinin sağladığı sözlü yargılara maruz kalmayı içerebilir. İkna edenler, bireyin kendi öz-yeterlik inançlarının gelişiminde önemli bir rol oynar. Ancak sözel ikna, gerçekçi olmayan içi boş övgüyle ya da aşırı güven vermeyle karıştırılmamalıdır. Etkili iknacılar, öngörülen başarının elde edilmesini sağlamak için insanların inançlarını yeteneklerine göre geliştirme olanağı sağlarlar. Ayrıca olumlu iknalar, teşvik etme ve öz-yeterlik inancını güçlendirme işlevi görürken, olumsuz iknalar da öz-yeterlik inançlarını yenme ve zayıflatma işlevi görebilir. Tek başına sosyal ikna, kalıcı bir öz-yeterlik inancı kazandırma aracı olarak sınırlılıklara sahip olsa da işe başlama ve sonuçlandırmada elde edilen başarıya katkıda bulunabilir (Bandura, 1977; Pajares, 2002).

1.2.2.4.Fizyolojik ve Duygusal Durumlar

Fizyolojik ve duygusal uyarılma, tehdit edici durumlarla başa çıkmada etkili olan, öz-yeterlik inancını etkileyebilecek bir başka önemli bilgi kaynağıdır. Bir göreve verilen güçlü duygusal tepkiler, sonucun beklenen başarısı veya başarısızlığı hakkında ipuçları sağlar. Kişiler yetenekleri konusunda şüpheyne düştüklerinde ve olumsuz düşüncelere kapıldıkları zaman, bu duygusal tepkiler öz-yeterlik algılarını azaltabilir ve performansı olumsuz etkileyebilecek stres kaynaklarının sayısı artabilir. Dolayısıyla öz-yeterlik inançlarını arttırmanın bir yolu da fiziksel ve duygusal refahı arttırmaktır (Bandura, 1977; Pajares, 2002).

1.2.3. Öz-Yeterlik Algısının Psikolojik Süreçler Üzerindeki Etkileri

Bandura (1994), öz-yeterlik algısının psikolojik süreçler üzerindeki etkilerini bilişsel, motivasyonel, duyuşsal ve seçme süreçleri olmak üzere dört başlıkta ele almıştır.

1.2.3.1. Bilişsel Süreçler

Belirli bir amaca yönelik olan birçok insan davranışı, eyleme dönüşmeden önce zihinsel bir organizasyon sürecinden geçer. Bu zihinsel süreçlerin işleyişiyle birlikte kişi kendisini değerlendirir ve olası sonuçları önceden tahmin ederek çıkarımlardan bulunur. Eğer bireyin öz-yeterlik algısı yüksek ise zihin, performansı arttıran başarı senaryolarını görselleştirir. Buna karşılık öz-yeterlik algısı düşük olan bireylerde zihin, başarısızlık senaryolarını görselleştirir ve ters gidebilme olasılığı olan durumlar üzerine yoğunlaşır (Bandura, 1989, 1993, 1994).

1.2.3.2. Motivasyonel Süreçler

“Motivasyon, kişinin kendi iradesiyle gerçekleştirdiği davranışın yönünü, yoğunluğunu ve sürekliliğini etkileyen içsel güçtür” (McShane ve Glinow, 2016). Çoğu insan bilişsel olarak kendini motive eder, yapabilecekleri ile ilgili inançlar oluşturur ve gelecek ile ilgili planlar yaparlar. Kişilerin yeteneklerine olan inançları yani öz-yeterlik algıları ne kadar güçlüyse, çabaları da o kadar fazla ve ısrarcı olur. Buna karşılık yetenekleri konusunda kendinden şüphe duyan kişilerin ise çabaları azdır ve daha çabuk vazgeçme eğilimi gösterirler (Bandura, 1989, 1993, 1994).

1.2.3.3. Duyuşsal Süreçler

İnsanların başa çıkma yeteneklerine olan inançları, tehdit edici veya zor durumlarda ne kadar stres ve depresyon yaşadıklarını ve motivasyon seviyelerini etkiler. Stres ve kaygı yaratan durumları kontrol altına almada algılanan öz-yeterlik kilit bir rol oynar. Tehditler üzerinde kontrol uygulayabileceğine inananlar, rahatsız edici düşünce kalıplarına karşı koyabilirken, tehditleri yönetemediklerine inananlar yüksek düzeyde kaygı ve endişe duyarlar. Öz-yeterlik algısı düşük bireyler çevrenin tehditlerle dolu olduğunu düşünür. Dolayısıyla düşük öz-yeterlik algısı anskiyete ve depresyon gibi ruh sağlığı sorunlarını da beraberinde getirir (Bandura, 1989, 1993, 1994).

1.2.3.4. Seçim Süreçleri

İnsanlar baş etme yeteneklerini aştığına inandıkları faaliyetlerden ve durumlardan kaçınırken, üstesinden gelebileceklerini inandıkları durumları kolayca tercih edebilmektedir. Dolayısıyla öz-yeterlik algısı, seçilen faaliyet türlerini ve ortamlarını etkileyerek kişinin yaşamını şekillendirebilir. Böylece yaptıkları seçimlerle farklı yetkinlikler, ilgi alanları ve sosyal ağlar geliştirebilirler. Ayrıca seçim davranışı kişisel gelişimin yönünü derinden etkileyebilir. Öz-yeterlik algısı, kariyer seçimi ve gelişimi etkileyebilecek güce sahiptir. İnsanların öz-yeterlik algısı ne kadar yüksek olursa, kendi ilgi, yetenek ve hayallerine uygun kariyer seçeneklerini de o denli sağlıklı belirler, kendilerini eğitsel olarak hazırlar ve nihayetinde başarılı ve mutlu olma olasılıkları yükselir (Bandura, 1989, 1993, 1994).

1.2.4. Öz-Yeterlik Algısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyal Biliş Kuramı'na dayanan öz-yeterlik terimi; Albert Bandura' nın 1977 tarihli “Öz Yeterlilik: Birleştirici Davranış Değişikliği Teorisine Doğru” başlıklı makalesinin yayınlanmasından bu yana, psikoloji ve ilgili pek çok bilimsel mecrada konu edilmiş ve öz yeterliliğin düşünülebilecek her yönüyle ilgili yüzlerce makale yayınlanmıştır (Gosselin ve Maddux, 2003). İnsanın tabiatını etkileyen pek çok faktör olmakla birlikte yapılan çok sayıda bilimsel çalışma verisi öz-yeterlik

inançlarının insan yaşamını hemen her yönüyle etkilediğini desteklemektedir (Pajares, 2002).

Eğitim alanından da öz-yeterlik inancına ilişkin yüzlerce araştırma yapıldığı görülmektedir. Çoğunlukla öğretmen ve öğretmen adaylarını konu almakla birlikte okul yöneticilerinin öz-yeterlik algılarını konu alan araştırmaların sayısı da giderek artmaktadır. Araştırmalarda pek çok değişkenle ilişkisi incelenen öz-yeterlik kavramının, etkili ve başarılı okul açısından ne denli önemli olduğunu ilgili araştırmaların niceliğinin artmasından da anlamak mümkündür. Tschannen-Moran ve Gareis (2004) öz-yeterliliği, etkili bir okul liderinin temel özelliği olarak görmüş, kurum içerisinde değişime ve gelişime etki eden önemli bir algı olarak ifade etmişlerdir.

1.2.4.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısı ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Okutan ve Kahveci’nin (2012), ilköğretim okul müdürlerinin öz-yeterlik inançlarını çeşitli değişkenlere göre inceledikleri araştırmalarında, okul müdürlerinin öz-yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularına göre, öz-yeterlik inançları ile öğrenim durumu, kıdem, atanma biçimi, hizmet içi eğitim gibi değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunmazken, uzmanlık ve ödüllendirme güçlerinin kullanımının öz-yeterlik inancını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir araştırma Tümkaya ve Asar (2017) tarafından yürütülmüş olup, ilkokul müdürlerinin yeterliliklerinin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, kıdem, hizmet içi eğitim ve okul türü değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda okul müdürlerinin yeterliliklerini üzerinde, eğitim düzeyi, yaş, kıdem ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı bir fark bulunurken, cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

İnandı, Tunç ve Gündüz’ ün (2013) okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısı ve çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, okul yöneticilerinin öz-yeterlik algı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma bulguları, öz-yeterlik inancı yüksek

yöneticilerin çatışma çözme konusunda kendilerine daha çok inandıkları ve zorluklarla mücadele etme konusunda daha motive hissettiklerini ortaya koymaktadır.

Akın (2014) okul müdürlerinin inisiyatif alma düzeyleri ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, öz-yeterlik algısı yüksek olan okul müdürlerinin inisiyatif alma eğilimlerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akın (2014) bu bulgudan yola çıkarak okul müdürü seçiminde inisiyatif alabilen okul müdürleri tercih sebebi olacaksa eğer, öz-yeterlik inancının bir seçme ölçütü olmasını ve var olan okul müdürlerinin hizmet içi eğitimlerle öz-yeterlik inançlarını pozitif yönde etkileyecek çalışmalar yapılmasını önermektedir.

Ayık, Savaş ve Yücel (2015), örneklemi ilkokullarda görev yapan müdürlerin oluşturduğu araştırmada, genel öz-yeterlik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul müdürlerinin genel öz-yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğu ve genel öz-yeterlik ölçeğinin yetenek ve güven boyutunun örgütsel bağlılığı anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nartgün ve Demirer (2015), okul yöneticilerinin örgütsel yaratıcılık ve öz-yeterlik düzeylerine ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, okul yöneticilerinin öz yeterliğe ilişkin görüşlerinde cinsiyet, medeni durum, görev, okul türü, mesleki kıdem, eğitim durumu ve yaş değişkenlerine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Bununla birlikte yöneticilikteki kıdeme 6-10 yıl kıdem sahibi yöneticiler lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Ayrıca yöneticilerin örgütsel yaratıcılık ve öz-yeterlik düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Negiş Işık ve Gümüş (2015), okul yöneticilerinin yönetici öz-yeterlikleri ve okul etkililiği arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, okul yöneticilerine ilişkin kıdem, yönetim kıdemi ve eğitim düzeyi değişkenlerinin yönetici öz yeterliliği ile anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte araştırmanın bir diğer önemli bulgusu ise okul yöneticilerinin öz-yeterlik düzeyinin okul etkililiğinin anlamlı bir yordayıcısı olduğudur. Dolayısıyla okul yöneticilerinin öz yeterliği arttıkça okul etkililiğinde arttığı söylenebilir. Benzer şekilde Ata ve Güçlü (2018), çalışmalarında okul yöneticilerinin öz-yeterlik

inançları ile etkili okul liderliği arasındaki anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Başka bir deyişle okul yöneticilerinin öz-yeterlik düzeyleri etkili okul liderlik seviyelerini öngörmektedir.

Baltacı (2017b), örneklemini orta öğretim okul müdürlerinin oluşturduğu araştırmasında, okul müdürlerinin öz-yeterlik inancı ve iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada okul yöneticilerinin çoğunlukla yönetsel, öğretimsel ve etik öz yeterliliğe sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca bireysel ve örgütsel iş doyumunun az olmasıyla birlikte, örgütsel iş doyumuna ile yönetsel öz-yeterlik, bireysel iş doyumuna ile öğretimsel ve etik öz-yeterlikler arasında pozitif yönlü, orta düzeyli ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Baltacı (2017a) bir diğer araştırmasında ise, okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısı ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların öz-yeterlik algısının üç alt boyutunda da (yönetsel, öğretimsel, etik) düşük düzeyde olduğu, benzer şekilde mesleğe yönelik tutumlarının da düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Hoşgörür ve Arıkan (2017), okul yöneticilerinin öz-yeterlikleri ile yetki kullanım kaygıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısının genel olarak değerlendirildiğinde orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin bir işe başlarken ki öz-yeterliklerinin zayıf, fakat başladıktan sonra işi sürdürebilme ve sonuçlandırma konusunda daha güçlü öz-yeterliğine sahip oldukları belirlenmiştir.

Çobanoğlu ve Yürek (2018) örneklemini okul yöneticilerinin oluşturduğu araştırmalarında, öz-yeterlik inançları ve liderlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulguları, yöneticilerin öz-yeterlik algılarının liderlik tarzında bir fark yarattığını ve öz-yeterlik inancı ile dönüşümsel liderlik davranışları arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, okul yöneticileri kendilerini ne kadar yeterli ve verimli hissediyorlarsa, dönüşümsel liderlik davranışını da o kadar fazla sergilemektedir.

Son yıllarda eğitim yöneticileri üzerinde yapılan araştırmalar arasında dikkat çeken konulardan birisini de okul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz yeterliliği oluşturmaktadır. Çalık, Çoban ve Özdemir (2019), okul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz yeterlilikleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya

koymak amacıyla yaptıkları çalışmaya, Türkiye genelinden toplam 8561 okul müdürü ve müdür yardımcısı katılmıştır. Araştırma sonucunda yöneticilerinin kişilik özellikleri ile teknolojik liderlik öz-yeterlik becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer bir araştırma ise Gün ve Çoban (2019) tarafından yürütülmüş olup, okul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz-yeterlikleri ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, okul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz-yeterlik algıları ile çalıştıkları okul türü, cinsiyet, unvan ve eğitim durumları arasında anlamlı bir fark bulunmazken; yaşa ve kıdem yılına göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bir başka önemli sonucu da, 40 yaşın altındaki okul yöneticilerinin kendilerini, teknolojik liderlik öz yeterliği bakımından diğer yöneticilere göre daha yeterli gördükleridir.

1.2.4.2. Dünya’da Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde okul yöneticilerinin öz-yeterlik algısı ile ilgili dünyada yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Nir ve Kranot (2006) okul müdürlerinin liderlik tarzları ile öğretmenlerin öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin öz-yeterlik inancını, işten memnuniyetini artıran olumlu iş deneyimlerinin önemini ve bu deneyimlerin şekillenmesinde dönüşümcü liderlik tarzının potansiyel katkısını vurgulamışlardır. Bir başka ifadeyle, öğretmenleri teşvik ederek okul içi koşulları etkileyen dönüşümcü liderlik tarzına sahip okul müdürleri, öğretmenlerin öz-yeterlilik inancına ve iş memnuniyetine katkıda bulunmaktadır. Benzer bir araştırma Mehdinezhad ve Mansouri (2016) tarafından yürütülmüştür. Mehdinezhad ve Mansouri (2016), okul müdürlerinin liderlik davranışları ile öğretmenlerin öz-yeterlik duyguları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında; müdürlerin liderlik davranışları ile öğretmenlerin öz-yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlemişlerdir.

Caprara, Barbaranelli, Steca ve Malone (2006) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının iş doyumlarının ve öğrencilerin akademik başarılarının belirleyicileri olarak incelenmiştir. 75 İtalyan ortaokulundaki 2000'den fazla öğretmene ulaşılarak öz-yeterlik inançlarını ve iş doyumlarını

değerlendirmek için öz bildirim anketleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının iş doyumlarını ve öğrencilerin akademik başarılarını etkilediği belirlenmiştir.

Tschannen-Moran ve Gareis (2007) 558 okul müdürü üzerinde yürüttükleri araştırmalarında, müdürlerin öz-yeterlik inançlarının önemli öncüllerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçları, okul düzeyi, okulun bulunduğu çevre ve düşük gelirli öğrenci oranı değişkenleri ile okul müdürlerinin öz-yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişkisinin olmadığını göstermiştir. Ayrıca demografik değişkenlerden cinsiyet ve ırkın genel olarak okul müdürlerinin öz-yeterlik inançlarının güçlü yordayıcıları olmadığını belirlenmiştir. Bununla birlikte kurum paydaşları (öğretmenler, destek personeli, öğrenciler ve veliler) arasındaki kişiler arası destek okul yöneticilerinin öz-yeterlik inancının en güçlü yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Federici (2012) müdürlerin öz-yeterlikleri, algılanan iş özerkliği, iş tatmini ve algılanan bağlamsal özerklikler arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında, öz-yeterlik ile algılanan iş özerkliği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bununla yanı sıra, öz-yeterlik ve algılanan iş özerkliği, iş doyumuna ile olumlu, bağlamsal kısıtlamalarla ise olumsuz bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Bouchamma, Bask ve Marcotte (2014) yürüttükleri araştırma sonuçları, geleceğin okul yöneticilerinin belirlenmesinde öz-yeterlik inancının ve mesleki gelişim yaklaşımlarının önemine vurgu yapmıştır. Araştırma bulguları, mesleki gelişim faaliyetleri kongre ve seminerlerden oluşan müdürlerin, mesleki gelişimi mentorluk yoluyla yapan müdürlere göre daha fazla öz-yeterliliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Aldridge ve Fraser (2016) okul iklimi, öğretmenlerin öz-yeterlik ve iş doyumuna arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmaya, 29 okuldan 781 Batı Avustralyalı lise öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, hem öğretmen öz-yeterliliği hem de öğretmen iş doyumuna okul iklimi boyutları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen öz-yeterlik ve iş doyumuna arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Kanada’da Lambersky (2016) tarafından yürütülen bir nitel araştırma, temel davranışların öğretmen duygularını önemli ölçüde şekillendirdiğini ve öğretmen moralini, tükenmişliği, stresi, bağlılığı ve öz ve kolektif yeterliliği etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları müdürlerin çeşitli kilit davranışlarla öğretmen duygularını etkileyebileceğini göstermektedir. Bunlar öğretmen kabiliyetine gösterilen profesyonel saygı; öğretmen bağlılığı, yeterliliği ve fedakarlığı için uygun kabulün sağlanması; öğretmenleri taciz gibi zararlı deneyimlerden korumak; okulda görünür bir varlığı sürdürmek; öğretmenlerin seslerinin duyulmasına izin verilmesi; ve okulları için tatmin edici bir vizyon iletmek olarak ifade edilmiştir. Benzer bir araştırmada Kass (2013), okul müdürünün davranışlarının öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik algılarına etkilerini incelemiştir. Araştırmasının sonucunda; öğretmen-müdür ilişkilerinin insani yönünün, öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik inançlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirlemiştir.

İlgili ulusal ve uluslararası araştırma sonuçları incelendiğinde, öz-yeterlik inancının; liderlik, iş doyumu, kararlılık, yetki kullanımı, kaygı düzeyi, çatışma çözme becerisi, örgütsel bağlılık, okul etkililiği gibi pek çok değişkenin önemli bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Ancak öz yeterliğin yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, görev türü, okul türü, eğitim düzeyi, hizmet içi eğitim alma durumu gibi demografik değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmaların bulguları oldukça farklılık göstermektedir. Ayrıca okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarı konusundaki bilgi düzeylerini, cinsel istismarını fark edebilme becerilerini ve bildiride bulunma tutumlarını konu alan yeterli ve kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada nicel araştırma modellerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok değişkenin birlikte değişip değişmediğini, birlikte bir değişme varsa bunun ne yönde olduğunu belirlemeye dayanan bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Karasar, 2018). Araştırmada okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiler belirlenmiştir. Bunun yanında demografik değişkenler olarak cinsiyet, okul türü, eğitim durumu, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim değişkenleri belirlenmiştir.

2.2. ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma grubu 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde Rize ve ilçelerinde görev yapan anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise okul müdürü ve müdür yardımcılarında oluşmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerine ait cinsiyet, okul ve görev türüne göre sayıları ve yüzdeleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	Frekans (F)	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	44	21,5
	Erkek	161	78,5
	Toplam	205	100
Okul Türü	Anaokulu	15	7,3
	İlkokul	63	30,7
	Ortaokul	62	30,3
	Lise	65	31,7
	Toplam	205	100
Görev Türü	Müdür	75	36,6
	Müdür Yardımcısı	130	63,4
	Toplam	205	100

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada okul müdürü ve müdür yardımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanan ‘‘Demografik Bilgi Formu’’, Akın vd. (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ‘‘Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği’’ ve Baltacı (2017a) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘‘Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği’’ uygulanmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Okul yöneticilerinin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, okul türü, görev türü, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, çocuk cinsel istismarına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alma durumu ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

2.3.2. Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği

Bu ölçek Choo, Walsh, Chinna ve Tey (2013) tarafından geliştirilmiş ve Akın, Aşut, Demirci, Akbaş, Güler, Demir ve Kaymaz (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Sekiz maddeden oluşan ölçek (1) değer, (2) kaygı, (3) yükümlülük ve (4) güven olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formundaki gibi dört boyutlu (değer, kaygı, yükümlülük, güven) ve sekiz maddeden oluşan modelin iyi uyum verdiği bulunmuştur ($\chi^2=23.91$, $sd=14$, $RMSEA=.047$, $NFI=.98$, $IFI=.99$, $CFI=.99$, $GFI=.98$, $SRMR=.023$).

Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları dört alt boyut için değer alt ölçeği için .88, kaygı alt ölçeği için .75, yükümlülük alt ölçeği için .87 ve güven alt ölçeği için .58 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği' nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Beşli likert (1 Kesinlikle katılmıyorum- 5 Kesinlikle katılıyorum) ile puanlanan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 40, en düşük 8’dir. Yükselen puanlar yüksek düzeyde pozitif tutumları göstermektedir.

2.3.3. Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği

Bu ölçek Tschannen-Moran ve Gareis'in (2004) tarafından geliştirilmiş ve Baltacı (2017a) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 18 maddeden oluşan ölçek (1) yönetsel yeterlik, (2) öğretimsel yeterlik ve (3) ahlaki yeterlik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formundaki gibi üç boyutlu (yönetsel yeterlik, öğretimsel yeterlik ve ahlaki yeterlik) ve 18 maddeden oluşan modelin iyi uyum verdiği bulunmuştur ($X^2 [244] = 387,244$, $p < 0.01$], $X^2/sd = 1.58$, $RMSEA = .056$, $GFI = .93$, $IFI = .95$, $NFI = .96$, $NNFI = .97$ ve $CFI = .96$). Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .88; bileşik güvenirlik katsayısı .92 olarak belirlenmiştir.

Söz konusu analizler sonucunda Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeğinin, üç faktörden oluşan (yönetsel, öğretimsel, etik) geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kullanılabileceğine karar verilmiştir. 18 maddeden oluşan ölçek, (1) Oldukça Yetersiz ile (5) Oldukça Yeterli şeklinde sıralanan beşli likert tipi derecelemeye sahiptir. Öleekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan ise 90'dır. Yükselen puanlar yüksek düzeyde pozitif düşünceleri göstermektedir.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma için toplanan verilerin analizinde SPSS 15.0 (Statistical Package For Social Sciences) programı kullanılmıştır.

Bu araştırmada öncelikli olarak elde edilen verilerin parametrik standartlara uygunluğu incelenmiştir. Normallik varsayımının kontrol edilmesi için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının +2 ve -2 aralığında olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Bu araştırmaya ait çarpıklık ve basıklık değerlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum ve Öz-Yeterlik Düzeylerine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Cinsel İstismar Toplam	Öz-Yeterlik Toplam
Katılımcılar (N)	205	205
Ortalama ($\bar{X}$)	4,54	4,53
Standart Sapma (SS)	,46	,35
Çarpıklık	-1,15	-,37
Çarpıklığın Standart Hatası	,17	,17
Basıklık	1,25	-,79
Basıklığın Standart Hatası	,33	,33

Verilerin normal dağılıma uygun olduğu anlaşıldıktan sonra, tanımlayıcı istatistik teknikleri ile değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma, frekans ve yüzdelik değerler bulunmuştur. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Öz-yeterlik düzeyinin okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarını ne kadar yordadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının cinsiyet, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız *t* testi ile incelenmiştir. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının okul türü, eğitim durumu, mesleki kıdem ve yöneticilik kıdemine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi ile incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analizine ve sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. KATILIMCILARA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER

Tablo 3. Katılımcılara İlişkin Demografik Değişkenler

Değişken	Kategori	Frekans (F)	Yüzde %
Yaş	21- 30 yaş	20	9,8
	31-40 yaş	87	42,4
	41- 50 yaş	68	33,2
	51 yaş ve üzeri	30	14,6
Cinsiyet	Kadın	44	21,5
	Erkek	161	78,5
Mesleki Kıdem	1-10 yıl hizmet süresi	57	27,8
	11-20 yıl hizmet süresi	78	38,0
	21 yıl ve üzeri hizmet süresi	70	34,2
Yöneticilik Kıdemi	1-10 yıl hizmet süresi	152	74,1
	11-20 yıl hizmet süresi	35	17,1
	21 yıl ve üzeri hizmet süresi	18	8,8
Okul Türü	Anaokulu	15	7,3
	İlkokul	63	30,7
	Ortaokul	62	30,3
	Lise	65	31,7
Eğitim Durumu	Ön Lisans	8	3,9
	Lisans	158	77,1
	Yüksek Lisans	39	19
Hizmet Öncesi Eğitim	Evet	59	28,8
	Hayır	146	71,2
Hizmet İçi Eğitim	Evet	46	22,8
	Hayır	159	77,2

Tablo 3 incelendiğinde yaş değişkenin; 21-30 yaş arası 20 kişi (%9,8), 31-40 yaş arası 87 kişi (%42,4), 41-50 yaş arası 68 kişi (%33,2), 51 yaş ve üzeri 30 kişi (%14,6) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Cinsiyet değişkeni açısından

incelendiğinde kadın katılımcıların sayısı 44 (% 21,5), erkek katılımcıların sayısının ise 161 (%78,5) olduğu belirlenmiştir. Mesleki kıdem değişkenine göre katılımcıların dağılımı; 1-10 yıl hizmet süresi 57 kişi (%27,8), 11-20 yıl hizmet süresi 78 kişi (%38), 21 yıl ve üzeri hizmet süresi 70 kişi (%34,2) şeklinde, Yöneticilik kıdemi değişkene göre katılımcıların dağılımı ise; 152 kişi (%74,1) 1-10 yıl hizmet süresi, 35 kişi (%17,1) 11-20 yıl hizmet süresi, 18 kişi (%8,8) 21 yıl ve üzeri hizmet süresi şeklinde dağıldığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin görev yaptığı okul türü değişkenine göre dağılımı incelendiğinde; anaokulu 15 kişi (%7,3), ilkokul 63 kişi (%30,7) ortaokul 62 kişi (%30,3), lise 65 kişi (%31,7) olduğu belirlenmiştir. Eğitim durumu değişkenine göre ise katılımcılardan 8 kişi (%3,9) ön lisans, 158 kişi (%71,1) lisans, 39 kişi (%19) yüksek lisans düzeyinde eğitim aldığı tabloda belirtilmiştir. Okul yöneticilerinden hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre dağılımı incelendiğinde; 59 kişinin (%28,8) hizmet öncesi eğitim aldığı, 146 kişi (%72,2) hizmet öncesi eğitim almadığı, 46 (%22,4) kişinin hizmet içi eğitim aldığı, 159 kişinin (%77,2) ise hizmet içi eğitim almadığı belirlenmiştir.

3.2. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖZ-YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizinden çıkan sonuçlar değerlendirilirken, korelasyon katsayısının 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk, 2017:32). Analiz sonuçlarına Tablo 4’de yer verilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasında, orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlenmiştir ($r=0.459$, $p<0.001$). Bununla birlikte çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ile yönetimsel öz-yeterlik ($r=0,450$, $p<0.01$), öğretimsel öz-yeterlik ($r=,359$ $p<0.01$) ve ahlaki öz-yeterlik

($r=0,424$, $p<0.01$) alt boyutları orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Tutumları ve Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5
1. Cinsel İstismarı Bildirme Tutumu Toplam	1	,45**	,45**	,35**	,42**
2. Öz-Yeterlik Toplam		1	,85**	,86**	,84**
3. Yönetimsel Yeterlik			1	,59**	,63**
4. Öğretimsel Yeterlik				1	,56**
5. Ahlaki Yeterlik					1
Ortalama	4,54	4,53	4,52	4,42	4,64
Standart Sapma	,46	,35	,39	,46	,38

3.3. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÖZ-YETERLİK ALGILARININ ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Okul Yöneticilerinin öz-yeterlik algılarının çocuk cinsel istismarına bildirmeye yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analize sonuçlarına Tablo 5’de yer verilmiştir.

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarını Açıklamaya Yönelik Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata B	β	F	sd	t	p
Sabit	1,60	,38		20,50	3	4,22	,000
Yönetimsel Öz-Yeterlik	,35	,10	,29			3,45	,001*
Öğretimsel Öz-Yeterlik	,01	,08	,01			,18	,854
Ahlaki Öz-Yeterlik	,27	,10	,22			2,68	,008*

* $p<0.05$, $R=0,48$, $R^2=0,23$, Adjusted $R^2=0,22$

Çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum üzerinde etkisi olduğu düşünülen, öz-yeterlik algısının, bu tutumu ne düzeyde yordadığını ortaya koymaya yönelik olarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, öz-

yeterlik algısı alt boyutlarından olan yönetimsel öz-yeterlik ($\beta=0,29$, $t=3,45$, $p<0.05$) boyutunun ve ahlaki öz-yeterlik ($\beta=0,22$, $t=2,68$ $p<0.05$) boyutunun çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumun anlamlı yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Söz konusu alt boyutlar birlikte, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumdaki toplam varyansın %22'sini açıklamaktadır ($F=20,50$, $sd=3$, $p<0.05$).

3.4. OKUL YÖNETİCİLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 6'de verilmiştir.

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Göre Değişimini Gösteren t-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p
Cinsel İstismar	Kadın	44	4,60	,45			
Tutum Toplam	Erkek	161	4,52	,46	,99	203	,320
Yükümlülük	Kadın	44	4,89	,27			
	Erkek	161	4,71	,56	2,04	203	,004*
Kaygı	Kadın	44	4,63	,78			
	Erkek	161	4,53	,71	,80	203	,424
Değer	Kadın	44	4,64	,66			
	Erkek	161	4,54	,71	,89	203	,370
Güven	Kadın	44	4,22	,88			
	Erkek	161	4,29	,72	-,54	203	,587

* $p<0.05$

Yapılan analiz sonuçlarına göre, okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik toplam tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun yanı sıra kaygı, değer ve güven alt boyutlarında da anlamlı bir farklılık bulunmazken, yükümlülük alt boyutunda cinsiyet değişkeni ile cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t=2,04$ $p<0.05$). Buna göre yükümlülük alt boyutunda kadınların

cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutum puanlarının ($\bar{X}=4,89$, $SS=,27$) erkeklerinkinden yüksek olduğu ($\bar{X}=4,71$, $SS=,56$) bulunmuştur.

3.5. OKUL YÖNETİCİLERİNİN HİZMET İÇİ EĞİTİM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının hizmet içi eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre Değişimini Gösteren t-Testi Sonuçları

Değişken	Hizmet İçi Eğitim	N	$\bar{X}$	SS	t	Sd	p
Cinsel İstismar	Evet	46	4,56	,44			
Tutum Toplam	Hayır	159	4,53	,47	,45	203	,64
Yükümlülük	Evet	46	4,69	,58			
	Hayır	159	4,77	,50	-,89	203	,37
Kaygı	Evet	46	4,65	,44			
	Hayır	159	4,53	,76	,99	203	,32
Değer	Evet	46	4,60	,58			
	Hayır	159	4,55	,73	,49	203	,62
Güven	Evet	46	4,31	,84			
	Hayır	159	4,27	,74	,32	203	,74

Yapılan analiz sonucu okul yöneticilerinin hizmet içi eğitim alma durumları ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları istatistiki olarak hizmet içi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilebilir.

3.6. OKUL YÖNETİCİLERİNİN HİZMET ÖNCESİ EĞİTİM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının hizmet öncesi eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Hizmet Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Değişimini Gösteren t-Testi Sonuçları

Değişken	Hizmet Öncesi Eğitim	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Cinsel İstismar	Evet	59	4,63	,36	1,87	203	,03*
Tutum Toplam	Hayır	146	4,50	,36			
Yükümlülük	Evet	59	4,82	,39	1,14	203	,18
	Hayır	146	4,72	,56			
Kaygı	Evet	59	4,64	,70	1,07	203	,28
	Hayır	146	4,52	,73			
Değer	Evet	59	4,64	,55	1,04	203	,29
	Hayır	146	4,53	,75			
Güven	Evet	59	4,43	,61	1,78	203	,04*
	Hayır	146	4,22	,81			

*p<0.05

Yapılan analiz sonuçlarına göre, okul yöneticilerinin hizmet öncesi eğitim değişkeni ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t=1.87$, $p<0.05$). Buna göre cinsel istismara yönelik hizmet öncesi eğitim alan okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanlarının ($\bar{X}=4,63$, $SS=,36$) hizmet öncesi eğitim almayanlardan ($\bar{X}=4,50$, $SS=,36$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra yapılan analiz alt boyutlar düzeyinde incelendiğinde, sadece güven alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=1.78$, $p<0.05$). Buna göre güven alt boyutunda hizmet öncesi eğitim alan okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları ($\bar{X}=4,43$, $SS=,61$) hizmet öncesi eğitim almayan okul yöneticilerinin puanlarından daha yüksektir ($\bar{X}=4,22$, $SS=,81$).

3.7. OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL TÜRÜ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMeye YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Okul Türüne Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Cinsel İstismar Tutum Toplam	Anaokulu	15	4,60	,43	,96	,41
	İlkokul	63	4,45	,57		
	Ortaokul	62	4,57	,39		
	Lise	65	4,57	,40		
	Total	205	4,54	,46		
Yükümlülük	Anaokulu	15	4,86	,29	2,23	,08
	İlkokul	63	4,61	,69		
	Ortaokul	62	4,79	,42		
	Lise	65	4,83	,41		
	Total	205	4,75	,52		
Kaygı	Anaokulu	15	4,43	1,04	,56	,63
	İlkokul	63	4,50	,74		
	Ortaokul	62	4,54	,72		
	Lise	65	4,64	,61		
	Total	205	4,55	,72		
Değer	Anaokulu	15	4,86	,35	1,05	,36
	İlkokul	63	4,51	,78		
	Ortaokul	62	4,56	,68		
	Lise	65	4,53	,69		
	Total	205	4,56	,70		
Güven	Anaokulu	15	4,26	,75	,63	,59
	İlkokul	63	4,19	,77		
	Ortaokul	62	4,37	,76		
	Lise	65	4,28	,76		
	Total	205	4,28	,76		

Yapılan analiz sonucu okul yöneticilerinin görev yaptığı okul türü ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır. Buna göre okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları istatistiki olarak okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilebilir.

3.8. OKUL YÖNETİCİLERİNİN EĞİTİM DURUMU DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 10'de verilmiştir.

Tablo 10. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Eğitim Durumuna Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Cinsel İstismar Tutum Toplam	Ön Lisans	8	4,25	,71	1,70	,18
	Lisans	158	4,55	,45		
	Yüksek Lisans	39	4,52	,42		
	Total	205	4,54	,46		
Yükümlülük	Ön Lisans	8	4,50	,59	1,00	,36
	Lisans	158	4,76	,52		
	Yüksek Lisans	39	4,75	,48		
	Total	205	4,75	,52		
Kaygı	Ön Lisans	8	4,37	,74	,26	,76
	Lisans	158	4,56	,70		
	Yüksek Lisans	39	4,56	,83		
	Total	205	4,55	,72		
Değer	Ön Lisans	8	4,18	,99	1,33	,26
	Lisans	158	4,59	,66		
	Yüksek Lisans	39	4,52	,79		
	Total	205	4,56	,70		
Güven	Ön Lisans	8	3,93	,77	,91	,40
	Lisans	58	4,30	,75		
	Yüksek Lisans	39	4,25	,81		
	Total	205	4,28	,76		

Yapılan analiz sonucu okul yöneticilerinin eğitim durumu ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları istatistiki olarak eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilebilir.

3.9. OKUL YÖNETİCİLERİNİN MESLEKİ KIDEM DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMEYE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Mesleki Kıdeme Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Cinsel İstismar Tutum Toplam	1-10 yıl	58	4,57	,46	,93	,39
	11-20 yıl	78	4,57	,38		
	21 ve üzeri	70	4,47	,53		
	Total	205	4,54	,46		
Yükümlülük	1-10 yıl	58	4,78	,45	1,97	,14
	11-20 yıl	78	4,82	,40		
	21 ve üzeri	70	4,65	,66		
	Total	205	4,75	,52		
Kaygı	1-10 yıl	58	4,57	,69	,19	,82
	11-20 yıl	78	4,58	,70		
	21 ve üzeri	70	4,51	,78		
	Total	205	4,55	,72		
Değer	1-10 yıl	58	4,59	,60	,78	,45
	11-20 yıl	78	4,61	,69		
	21 ve üzeri	70	4,47	,78		
	Total	205	4,56	,70		
Güven	1-10 yıl	58	4,32	,77	,11	,89
	11-20 yıl	78	4,26	,72		
	21 ve üzeri	70	4,26	,81		
	Total	205	4,28	,76		

Yapılan analiz sonucu okul yöneticilerinin mesleki kıdemi ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları istatistiki olarak mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilebilir.

3.10. OKUL YÖNETİCİLERİNİN YÖNETİCİLİK KIDEMİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI BİLDİRMeye YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının yöneticilik kıdemi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü ANOVA Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumlarının Yöneticilik Kıdemine Göre Değişimini Gösteren Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Yöneticilik Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Cinsel İstismar Tutum Toplam	1-10 yıl	152	4,55	,44	1,78	,17
	11-20 yıl	38	4,58	,49		
	21 ve üzeri	15	4,34	,54		
	Total	205	4,54	,46		
Yükümlülük	1-10 yıl	152	4,76	,54	,82	,43
	11-20 yıl	38	4,80	,44		
	21 ve üzeri	15	4,61	,50		
	Total	205	4,75	,52		
Kaygı	1-10 yıl	152	4,57	,71	1,55	,21
	11-20 yıl	38	4,62	,68		
	21 ve üzeri	15	4,27	,89		
	Total	205	4,55	,72		
Değer	1-10 yıl	152	4,59	,69	2,80	,06
	11-20 yıl	38	4,62	,70		
	21 ve üzeri	15	4,19	,68		
	Total	205	4,56	,70		
Güven	1-10 yıl	152	4,27	,75	,009	,99
	11-20 yıl	38	4,28	,85		
	21 ve üzeri	15	4,30	,66		
	Total	205	4,28	,76		

Yapılan analiz sonucu okul yöneticilerinin yöneticilik kıdemi ile çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları istatistiki olarak yöneticilik kıdemi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında; araştırmadan elde edilen bulgular ve alan yazın karşılaştırılarak ilgili kuruluşlara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmayla İlişkili Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmada öncelikli olarak, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve yöneticiliğe dair öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizlerin neticesinde, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasında, orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öz-yeterlik alt boyutları bazında yapılan incelemede, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ile yönetimsel öz-yeterlik, öğretimsel öz-yeterlik ve ahlaki öz-yeterlik alt boyutları arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve öz-yeterlik inançlarını birlikte değerlendiren herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra Akbaşlı vd. (2019) okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarını konu alan araştırmalarında da değer, kaygı, yükümlülük ve güven alt boyutlarında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin öz-yeterlik inancını konu alan alan yazını incelendiğinde, çatışma çözme becerisi, inisiyatif alma (Akın, 2014), örgütsel yaratıcılık (Nartgün ve Demirer, 2015), iş özerkliği (Federici, 2012), iş doyumu (Aldridge ve Fraser, 2016) gibi pek çok konunun okul yöneticilerin öz-yeterlik inancı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bouchamma vd. (2014) yürüttükleri bir araştırmada geleceğin okul yöneticilerinin belirlenmesinde öz-yeterlik inancının önemine vurgu yapmıştır. İlgili ulusal ve uluslararası alan yazın göstermektedir ki geleceğin okul yöneticilerinin belirlenmesinde öz-yeterlik inancının önemli bir kriter olacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin yetiştirilmesi ve atanmasında öz-yeterlik algısının belirleyici

kriterlerden biri olması okulların belirlenen hedeflere ulaşmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının en önemlilerinden biride okul yöneticilerinin öz-yeterlik inancının çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumu ne kadar yordadığıdır. Yapılan analiz sonucunda, öz-yeterlik algısı alt boyutlarından olan yönetsel öz-yeterlik boyutunun ve ahlaki öz-yeterlik boyutunun çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumun anlamlı yordayıcısı olduğu ve söz konusu alt boyutların birlikte çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumdaki toplam varyansın %22'sini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar gibi zor süreçlerin yönetiminde okul yöneticilerinin öz-yeterlik inancının yüksek olması resmi kurumlara bildirimde bulunma konusunda oldukça önemlidir. Abraham vd. (1992) yürüttükleri araştırmada, öğretmenler tarafından bilinen vakaların yalnızca %30'unun resmi kurumlara bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çocuk istismarını belirleme ve müdahale konusunda da kendilerini yeterli bilgiye sahip görmediklerini ve bildirimin asılsız çıkması neticesinde olabileceklerden dolayı endişe duyduklarını araştırma sonuçları ortaya koymuştur. Dolayısıyla çocuk istismarı özelinde cinsel istismar vakalarının bildirimi konusunda öz-yeterlik inancı önemini korumaktadır. Bu konuda yüksek bir öz-yeterlik inancı ancak kişinin yeterli düzeyde eğitimden geçmesi ve yasalarla korunmasıyla mümkün olduğu düşünülmektedir.

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik toplam tutum puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bununla beraber kaygı, değer ve güven alt boyutlarında da cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık bulunmazken, yükümlülük alt boyutunda ise kadınların cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca ilişkin alan yazın incelendiğinde, çocuk istismarını bildirmeye yönelik tutum ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkisinin olmadığı yönünde bulgulara rastlanmaktadır (Ayekin, 2014; Çakır, 2015; Kenny, 2001; Şenol vd., 2015; Tugay, 2008). Bunun yanı sıra Akbaşlı vd.'nin (2019) araştırmasında ise, erkek okul yöneticilerinin kadın yöneticilere göre tutumlarının daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmaların

bulgularından yola çıkarak çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumların cinseyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Araştırmada, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları, hizmet içi eğitim alma durumu bakımından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Buna karşılık hizmet öncesi eğitim alma durumu bakımından anlamlı bir ilişkinin olduğu ve hizmet öncesi eğitim alan okul yöneticilerinin çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun daha önce çocuk cinsel istismarına yönelik herhangi bir hizmet öncesi (%71,2) ve hizmet içi eğitim (%77,2) almadıklarını göstermektedir. Bu bulguya ilişkin Türkiye'deki alan yazın incelendiğinde de benzer sonuçlara ulaşılmaktadır (Aksel ve Irmak, 2015; Aslan ve Çelik, 2020; Dilsiz ve Mağden, 2015). Uluslararası alan yazında da Türkiye' de yapılan araştırmalara benzer sonuçlar görülmektedir. Öğretmen veya öğretmen adaylarından oluşan araştırma gruplarından elde edilen sonuçlar; katılımcıların çocuk cinsel istismarı ve zorunlu raporlama konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve cinsel istismar ile ilgili eğitim politikalarını bilmedikleri (Golman, 2010), büyük çoğunluğunun çocuk cinsel istismarına yönelik bir eğitim almamış olduğu ve çocuk cinsel istismarının belirlenmesinde kullanılan yöntemlere aşina olmadığı görülmüştür (Flores, Harnandez ve Gamez, 2016). Buna karşın Walsh vd. (2013) araştırmalarında, daha önce çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları, cinsel istismarı raporlamaya yönelik tutumların daha olumlu olduğu ve öğretmenlik kariyerinde en az bir kez cinsel istismarı rapor ettiği sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin, cinsel istismarın belirtilerini fark etme, müdahale etme ve resmi makamlara bildiride bulunma bakımından yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. İlgili ulusal ve uluslararası alan yazın göstermektedir ki, öğretmen ve okul yöneticileri gibi eğitim personelinin çocuk cinsel istismarı konusunda alacağı hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim çocuk cinsel istismarının önüne geçmek

ve var olan istismar vakalarını açığa çıkarmak açısından oldukça önemlidir. Buna karşın Türkiye’de çocuk cinsel istismarını önlemeye ve rehabilite etmeye yönelik kapsamlı bir öğretmen eğitim programı bulunmamaktadır. Gerek üniversitelerde ki ders içeriklerinde daha çok yer vererek gerekse hizmet içi eğitimler ile öğretmen ve okul yöneticileri bilgilendirilerek, çocuk cinsel istismarını bildirimde bulunma tutumlarını olumlu anlamda geliştirmenin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ile mesleki kıdem ve yöneticilik kıdemi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiş olup, hem mesleki kıdem hem de yöneticilik kıdemi açısından anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayekin (2014) ve Çakır (2015) araştırmalarında benzer bir sonuca ulaşarak mesleki kıdem ile çocuk istismarını arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını tespit etmişlerdir. Akbaşlı vd.’lerinin (2019) araştırmasına göre ise, okul yöneticileri arasında kıdem düzeyi düşük olanların çocuk cinsel istismarını bildirme konusunda daha fazla olumlu tutum göstermektedirler.

Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutumları ve eğitim durumları arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonucu, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermiştir. Alan yazın incelendiğinde, Akbaş vd.’nin (2019) okul yöneticileri ve Aslan ve Çelik’in (2020) okul öncesi öğretmenleri üzerinde yürüttükleri araştırmalarında benzer bir sonuca ulaşılarak, çocuk istismarını yetkililere bildirme tutumunun eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya ait bir diğer bulgu ise, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ve okul türü arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığıdır. Alan yazında araştırmanın bu sonucu ile ilgili çok fazla araştırmaya rastlanmamakla birlikte, Akbaş vd.’nin (2019) araştırmasında, ortaokullarda görev yapan okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarının daha fazla olumsuz olduğu, Çakır’ın (2015) öğretmen grubu üzerinde yaptığı araştırmada ise, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Tüm bu sonuçlardan hareketle, okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumları ile yöneticiliğe dair öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki

okul yöneticileri ve ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirilmesi gereken bir bulgudur.

Uygulayıcılara Öneriler

1. Okul yöneticilerinin çocuk cinsel istismarını konu alan hizmet öncesi eğitim istatistikleri gösteriyor ki, Türkiye’ deki üniversitelerde çocuk cinsel istismarını konu alan yeterli düzeyde eğitim programı bulunmamaktadır. Araştırma bulgularından da hareket ederek, üniversitelerde ders içerikleri hazırlanırken çocuk cinsel istismarına daha çok yer verilmelidir.
2. Türkiye’de çocuk cinsel istismarını konu alan öğretmen ve yöneticilere yönelik kapsamlı bir hizmet içi eğitim programı bulunmamaktadır. Bu anlamda okul temelli çocuk cinsel istismarını konu alan programlar hazırlanarak ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.
3. Okul yöneticileri, çocuk cinsel istismarı konusunda okulla ilgili tüm paydaşların (yönetici, öğretmen, veli, öğrenci, yardımcı personel vs.) farkındalık düzeylerini arttırmak için ilgili kurum ve kuruluşlarla (iç işleri, sağlık, adalet bakanlıkları il/ilçe birimleri gibi) iş birliği yaparak eğitimler düzenleyebilir. Böylece kurumlar arası iletişim de güçlenerek olası bir çocuk cinsel istismarı durumunda daha sağlıklı bir işbirliği sağlanabilir.
4. MEB tarafından çocuk cinsel istismarının belirtilerini tanıma, çocuğu koruma, bildirimde bulunma, rehabilite etme ve süreç içerisinde karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerilerini konu alan kapsamlı bir klavuz hazırlanabilir.

Araştırmacılara Öneriler

1. Okul yöneticilerin, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki, nitel ya da karma yöntem kullanılarak incelenebilir.
2. Çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumu etkileyebilecek olan örgütsel güven, liderlik stilleri, öz saygı, kararlılık, yasal zorunluluklar gibi değişkenlerle arasındaki ilişkisi incelenebilir.

3. Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik bir eğitim programı hazırlanarak, bu programın etkililiği deneysel ya da yarı deneysel yöntemle araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abrahams, N., Casey, K. ve Daro, D. (1992). Teachers' knowledge, attitudes, and beliefs about child abuse and its prevention. *Child Abuse and Neglect*, 16(2), 229-238.
- Akbaşı, S., Yolcu, H. ve Ulum, H. (2019). Okul yöneticilerinin cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutumları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(3): 151-164
- Akın, A., Yıldız, B., Uysal, R., Demir, O., Kaymaz, B., Aşut, S. ve Erguvan F. M. (2013). Çocuğa yönelik cinsel istismar tutum ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. 5. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 10-11, Sakarya, Turkey
- Akın, U. (2014). Okul müdürlerinin inisiyatif alma düzeyleri ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20 (2): 125-149
- Aksel, I. ve Yılmaz Irmak, T. (2015). Çocuk cinsel istismarı konusunda öğretmenlerin bilgi ve deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (16) 2: 373-391
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku: çocukların hakları ve korunması* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aldridge, J. M.,ve Fraser, B. J. (2016). Teachers' views of their school climate and its relationship with teacher self-efficacy and job satisfaction. *Learning Environments Research*, 19: 291–307
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15 (2): 194-201.
- Amerika Psikiyatri Birliği. (2014). *Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsai el kitabı (DSM-5)* (Çev. E. Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Ata, E. ve Güçlü, N. (2018). The relationship between self-efficacy beliefs of school administrators and effective school leadership. *International Journal of Human Sciences*, 15 (2): 1137-1154
- Aydın, Y , Uzuntiryaki, E , Temli, Y , Tarkın, A . (2013). Özyeterlik kaynakları ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *İlköğretim Online*, 12 (3): 749-758.

- Ayekin, D., N. (2014). *Anne-babaların ve okul öncesi öğretmenlerin cinsel istismara uğrayan çocuklara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden edinilmiştir.
- Ayeş Aslan, E. ve Çelik, İ. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1): 40-56 .
- Ayık, A., Savaş, M. ve Yücel, E. (2015). İlkokullarda görev yapan okul müdürlerinin genel öz-yeterlik ile örgütsel bağlılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2): 193-218
- Baltacı, A. (2017a). Okul müdürlerinin öz-yeterlik algıları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2): 35- 61
- Baltacı, A . (2017b). Okul müdürlerinin iş doyumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 49-76.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84: 191–215.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychology*, 44: 1175–1184.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28 (2): 117–148.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press.
- Bayraktar, S. (2014). *İnsanlığın kanayan yarası çocuk istismarı ve ihmali*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Bouchamma, Y., Bask, M. ve Marcotte, C. (2014). School Management Competencies: Perceptions and Self-Efficacy Beliefs of School Principals. *Creative Education*, 5(8): 580-589
- Büyüköztürk. Ş, (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Caprara, V. C., Barnaraneli, P. S., Stace, P., Malone, S. P. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of School Psychology*, 44(6):473-490
- Chen, Y. J. J., Jiang, J. ve Yu, B. (2017). Evaluation of a sexual abuse prevention education program for school-age children in China: a comparison of teachers and parents as instructors. *Health Education Research*, 32 (4): 364–373.
- Choo, W. Y., Walsh, K., Chinna, K. ve Tey, N. P. (2013). Teacher Reporting Attitudes Scale (TRAS): Confirmatory and Exploratory Factor Analyses With a Malaysian Sample. *Journal of Interpersonal Violence* 28(2) 231–253.
- Çakır, S. (2015). *Ortaokul öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarı hakkındaki tutumları ve kararlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden edinilmiştir.
- Çalık, T., Çoban, Ö. ve Özdemir, N. (2019). Okul Yöneticilerinin Teknolojik Liderlik Öz-Yeterlikleri ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52 (1): 83-106 .
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (1).
- Çepni, S. (2010). Eğitim öğretimde kullanılan temel kavramlar, stratejiler ve öğrenme teorileri ile ilişkileri. Salih Çepni ve Salih Akyıldız, (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (2. Baskı) içinden (s. 131). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çobanoğlu, F. ve Yürek, U. (2018). School Administrators' Self-Efficacy Beliefs and Leadership Styles, *European Journal of Educational Research*, 7(3), 555-565
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005.

- Coşkun, M. (2011). Çocuklarda cinsel istismar. M. Öztürk, (Ed.), *Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı* içinden (s. 75). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dilsiz, H., Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin çocuk cinsel istismar ve ihmali konusunda bilgi ve deneyimlerinin tespit edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, (12).
- Dönmez Y.E., Soylu N., Özel Özcan Ö., Yüksel T., Çalışkan Demir A., Çon Bayhan P. (2014). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21 (1): 44-48
- Erdoğan, E. (2010). Pedofili: Klinik özellikleri nedenleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, 2(2): 132-160
- Federici, R. A. (2012). Principals' self-efficacy: relations with job autonomy, job satisfaction, and contextual constraints. *European Journal of Psychology of Education*, 28: 73–86
- Finkelhor, D. (1999). Sexual abuse. E. Ullmann ve W. Hilwer, (Ed.), *Childhood and trauma: Separation, abuse, war* (pp. 101-115).
- Fırat, S., İlbaş, Y. ve Işık Yılmaz, Ş. B. (2016). *Ruhsal ve hukuki yönleriyle çocuk istismarı çocukların cinsel dokunulmazlığına karşı suçlar*. Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Flores, M. M. M., Hernandez, V. V. M. ve Gamez, G. G. (2016). Teachers' knowledge and beliefs about child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25: 5, 538-555.
- Goldman, J. D. G. (2010). Australian undergraduate primary school student-teachers' responses to child sexual abuse and its mandatory reporting. *Pastoral Care in Education*, 28 (4): 283–294.
- Gosselin, J. T. & Maddux, J. E. (2003). Self-Efficacy. *Handbook of Self and Identity*. Ed. Mark R. Leary and June Price Tangney. New York: The Guilford Press.
- Göker Z., Aktepe E., Tural Hesapçıoğlu S. ve Kandil S. (2010). Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyodemografik özellikleri. *S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 17(4):15-21.

- Gün, F. ve Çoban, Ö. (2019). Okul Yöneticilerinin Teknolojik Liderlik Öz Yeterliklerinin İncelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi* , 1 (1): 39-48 .
- Hoşgörür, V. ve Arıkan, P. A. (2017). Okul yöneticilerinin öz-yeterlikleri ile yetki kullanım kaygıları arasındaki ilişki. *Researcher: Social Science Studies*, 5(4): 827-850
- İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Özkan, M. ve Oto, R. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry* 10(1): 84-98.
- İnandı, Y., Tunç, B. ve Gündüz, B. (2013). Okul yöneticilerinin öz-yeterlik algıları ile çatışmayı çözme stratejileri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (2): 275-294
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi* (33. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kass, E. (2013). “A Compliment is all I need” – Teachers Telling Principals How to Promote Their Staff's Self-Efficacy. *Alberta Journal of Educational Research*, 59(2): 208-225
- Kaya, Ç. (2013). Gelişim psikolojisi. A. Akın, (Ed.), *Eğitimde kullanılan güncel ölçme araçları* içinde (s. 32-33). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kenny, M. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child Abuse and Neglect*, 25(1), 81-92.
- Lambersky, J. (2016). Understanding the Human Side of School Leadership: Principals' Impact on Teachers' Morale, Self-Efficacy, Stress, and Commitment. *Journal Leadership and Policy in Schools*, 15(4): 379-405
- McShane, S. L. & Glinow, M. A. V. (2016). *Örgütsel davranış* (Çev. Ed. A. Günsel ve S. Bozkurt). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merey, Z. (2018). *Çocuk hakları* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- MEB (2018). Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm> adresinden 25.06.2020 tarihinde edinilmiştir.

- Mehdinezhad, V., Mansouri, M. (2016) School Principals' Leadership Behaviours and Its Relation with Teachers' Sense of Self-Efficacy. *International Journal of Instruction*, 9 (2):51-60
- Nartgün, Ş. S. ve Demirer, S. (2015). Okul yöneticilerinin örgütsel yaratıcılık ve öz-yeterlik düzeylerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4): 170-199
- Negiş Işık, A. ve Gümüş, E. (2015). Yönetici öz-yeterliği ve okul etkililiği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1): 419-439
- Nir, A. E., Kranot, N. (2006). School Principal's Leadership Style and Teachers' Self-Efficacy. *Planning and Changing*, 37 (3): 205-218
- Okutan, M. ve Kahveci, A. (2012). İlköğretim okul müdürlerinin genel öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Rize örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1): 27-42
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (4), 14-22
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and of self-efficacy. <http://people.wku.edu/richard.miller/banduratheory.pdf>, (Erişim tarihi: 08.04.2019).
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1): 15-34.
- Sağır, M. ve Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşler ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3 (5).
- Şahin, F. ve Beyazova, U. (2001). Çocuğun şiddetten korunma hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 151: 90-94.
- Şahin, F. ve Taşar, M. (2014). Cinsel istismar ve ensest. *Türk Pediatri Arşivi*, 47 (3): 159-164.
- Şenol, F. B., Can Yaşar, M. ve Akyol, T. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, (12).

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (Çev. Ed. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35 (2): 82-86
- Tepetaş Cengiz, Ş. (2017). Çocuk ve çocukluk kavramı. Z. Merey, (Ed), *Çocuk hakları* içinden (s. 2). Ankara: Pegem Akademi.
- Topçu, S. (2009a). *Silinmeyen izler*. Ankara: Phoeix Yayınevi.
- Topçu, S. (2009b). *Cinsel istismar*. Ankara: Phoeix Yayınevi.
- Tschannen-Moran, M., & Gareis, C. R. (2004). Principals' sense of efficacy: Assessing a promising construct. *Journal of Educational Administration*, 42(5): 573-585.
- Tschannen-Moran, M., & Gareis, C. R. (2007). Cultivating Principals' Self-Efficacy: Supports that Matter. *Journal of School Leadership*, 17(1): 89-114
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline farkındalık düzeyleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden edinilmiştir.
- Tümkaya, Ç. ve Asar, Ç. (2017). İlkokul yöneticilerinin yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1): 242-253
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12 Ekim 2004.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 8 Aralık 2001.
- Ulum, Ö . (2020). Pre-Service EFL Teachers' Attitudes towards Reporting Child Sexual Abuse (CSA): A Sample of Turkey. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* , 15 (23): 1601-1613 .
- UNICEF. (2014). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20. https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html adresinden 16.12.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M., Farrell, A. ve Butler, D. (2010). Teachers' attitudes toward reporting child sexual abuse: Problems with existing research leading to new scale development. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19 (3): 310-336.

- Yenerer akmut, . (2016). Cinsel Şiddet mağduru ocuk kavramı ve Türk Ceza Kanunu'nun çocuğa yönelik cinsel Şiddet düzenlemelerine genel bakış. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1): 35-52
- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., alabođlu, T., akmak, S. ve Bayraktar, T. (2017). ocuk ihmali ve istismarı hakkında ilköğretim đretmenlerinin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Van Tıp Dergisi*, 24(4): 303-309.
- Yücel, H. ve Ögel, K. (2008). Çocuklara yönelik cinsel sömürü ve biçimleri. *Turkiye Klinikleri Pediatric Sciences - Special Topics*, 4 (6): 6-11

EKLER

Ek-1: Araştırma İzni

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57774812-42-E.10409224
Konu : Tez Çalışması İzni (Sefa ÖZMEN)

27.05.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının
21.05.2019 tarihli ve 871 sayılı yazısı.

Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlama ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Sefa ÖZMEN'in, "Okul Yöneticilerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumları ve Öz Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans çalışması kapsamında ekte sunulan ölçme aracı 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında, Rize il genelindeki resmi okullarda görevli okul yöneticilerine uygulama isteği ilgi yazı ile bildirilmektedir.

Söz konusu ölçme aracının, 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Rize il genelindeki resmi okullarda görevli okul yöneticilerine uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Selçuk TORPİL
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
27.05.2019

Mustafa KALENDER
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü V.

Güvenli Elektronik İmza
ASLI İLE AYNIYDUR
28.05.2019

Ek-2: Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu bölümde size ait bilgiler sorulmaktadır. Lütfen aşağıdaki kişisel bilgilerden size uygun olan seçeneklerin yanındaki parantezlerin içine çarpı işareti (x) koyunuz.

1. Okulun Türü?

Anaokulu () İlkokul () Ortaokul () Lise ()

2. Cinsiyetiniz?

Kadın () Erkek ()

3. Yaşınız?

21-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40 () 41-50 () 51 ve üstü ()

4. Eğitim Durumunuz?

Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

5. Görev Türü

Müdür Yardımcısı () Müdür ()

6. Mesleki Kıdeminiz?

1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 21-25 Yıl () 26ve Üstü ()

7. Yöneticilik Kıdeminiz?

1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 21-25 Yıl () 26ve Üstü ()

8. Çocuk cinsel istismarına yönelik daha önce (hizmet öncesi ya da lisans sürecinde) eğitim aldınız mı?

Evet () Hayır ()

9. Çocuk cinsel istismarına yönelik daha önce resmi hizmet içi eğitim aldınız mı?

Evet () Hayır ()

Ek-3: Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutum Ölçeği

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği Lütfen sizin için en uygun seçeneğin üzerine çarpı (X) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Çocuğa yönelik cinsel istismardan şüphelenirsem, durumu bildiririm.	1	2	3	4	5
2. Ailenin ya da toplumun tepkisinden korktuğum için çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5
3. Çocuğa yönelik cinsel istismar durumunu bildirme konusunda ailenin çocuğa yapabileceklerinden dolayı isteksiz olurum.	1	2	3	4	5
4. Şüphe duyduğum çocuğa yönelik cinsel istismar durumlarını bildirerek, mesleki sorumluluğumu yerine getirmek isterim.	1	2	3	4	5
5. Çocuğa yönelik cinsel istismar bildiri kılavuzu bütün öğretmenler için gereklidir.	1	2	3	4	5
6. Çocuğa yönelik cinsel istismarın bildirilmesi sürecine öğretmenlerin de dahil olması çocuğun uzun vadede karşılaşacağı sorunları önlemek açısından önemlidir.	1	2	3	4	5
7. Çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirmek zamanı boşa harcamaktır çünkü kimse konunun takipçisi olmayacaktır.	1	2	3	4	5
8. Çocuk istismar bildirimine yönelik etkili ve gerekli işlemlerin yapılması konusunda yetkililere güvenmiyorum.	1	2	3	4	5

Ek-4: Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği

Okul Yöneticilerinin Öz-Yeterlik Algıları Ölçeği Lütfen sizin için en uygun seçeneğin üzerine çarpı (X) işareti koyunuz.	Oldukça Yetersiz	Yetersiz	Kabul Edilebilir	Yeterli	Oldukça Yeterli
1. İşler için gerekli olan zamanı dikkate alırım.	1	2	3	4	5
2. İşin gerektirdiği evrak işlerini dikkate alırım.	1	2	3	4	5
3. Kendi günlük iş programımın kontrolünü sağlarım.	1	2	3	4	5
4. İşin gerektirdiği zorluk düzeyine göre işleri öncelik sırasına koyarım.	1	2	3	4	5
5. İş stresi ile başa çıkarım.	1	2	3	4	5
6. Okulumu yönetmek için gerekli operasyonel politikaları ve prosedürleri uygulayırım.	1	2	3	4	5
7. Öğretmenleri motive ederim.	1	2	3	4	5
8. Okulun vizyonu için tüm paydaşlarda heyecan yaratırım.	1	2	3	4	5
9. Okulumdaki değişimi yönetirim.	1	2	3	4	5
10. Okulumda olumlu bir öğrenme ortamı yaratırım.	1	2	3	4	5
11. Okulumda öğrencilerin kazanımları daha kolay öğrenmelerini kolaylaştırırım.	1	2	3	4	5
12. Merkezi sınavlarda öğrenci başarısını artırmak için çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5
13. Öğrenciler arasında kabul edilebilir örnek davranışları teşvik ederim.	1	2	3	4	5
14. Okul ruhunun, öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından benimsenmesini desteklerim.	1	2	3	4	5
15. Öğrenci disiplini ile ilgili konuları etkili bir şekilde ele alırım.	1	2	3	4	5
16. Okulumun medyada olumlu bir izlenime sahip olması için çalışırım.	1	2	3	4	5
17. Toplumun ortak değerlerinin okulumda öğretilmesi ve yaşatılmasını desteklerim.	1	2	3	4	5
18. Okulumdaki personel arasında etik davranışları teşvik ederim.	1	2	3	4	5

Ek-5: Ölçek Kullanım İzni

ölçek kullanım izni

 sefa ozmen <ozmensafa52@gmail.com> 11:44 (20 dakika önce) ☆ ↵ ⋮
Alınır: satir <>

Mehmet Ahmet Bey
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Yönetimi Teftiş Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Türkiye'ye uyarladığımız "Öğretmenlerin Çocuk Cinsel İstismarını Bilişmeye Yönelik Tutum Ölçeği" ni izniniz olursa tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim...

...

...

 Ahmet Akın 11:51 (12 dakika önce) ☆ ↵ ⋮
Alınır: bat <>

Prof. Dr. Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

10 Şub 2019 Paz 11:44 tarihinde sefa ozmen <ozmensafa52@gmail.com> şunu yazdı:

...

...

ölçek kullanım izni

 sefa ozmen <ozmensafa52@gmail.com> 11:36 (9 saat önce) ☆ ↵ ⋮
Alınır: battaci7 <>

Mehmet Ali Bey
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Yönetimi Teftiş Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Türkiye'ye uyarladığımız "Okul Müdürlerinin Öz Yeterlik Algılan Ölçeği" ni izniniz olursa tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim...

...

 Ali Battacı 16:51 (1 saat önce) ☆ ↵ ⋮
Alınır: ben <>

Sefa bey hayırlı günler.
Ebeve ile ilgili Ölçeği kullanabildiğiniz ancak şu anıta yurtdışında umrede olduğumdan Ölçeği size en erken şubat sonu yurda dönünce gönderebilirim. 25 şubat gibi hatırlatırsanız Ölçeği göndereyim. İyi çalışmalar.

Doç. Dr. Ali Battacı

10 Şub 2019 Paz 11:37 tarihinde sefa ozmen <ozmensafa52@gmail.com> şunu yazdı:

...

ÖZ GEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Sefa ÖZMEN	
Doğum Yeri ve Yılı	Ordu, 1992	
Medeni Durum	Evli	
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce-Orta Düzey	
Öğrenim Durumu	Başlama- Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2010-2015	Ondokuz Mayıs Üniversitesi- Psikoloji Bölümü
Yüksek Lisans	2017-2020	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi- Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama-Ayrılma Yılı
Ordu- Özel Sina Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi		2015-2016
Ordu- Hamdullah Suphi Tanrıöver Ortaokulu		2016-2016
Şanlıurfa- Yenice Merkez İlkokulu		2016-2017
Rize-Çay İlkokulu		2017-Halen...
Aldığı Ödüller		Başarı Belgesi/MEB 2019
İletişim(eposta)		ozmensefa52@gmail.com